

Naročnina mesečno
18 Lir, za inozem-
stvo 31.50 Lir - ne-
deljska izdaja ce-
loletno 34 Lir, za
inozemstvo 65 Lir.
Ček. rač. Ljubljana
10.650 za naročnino
in 10.349 za inserate.
Podružnica:
Novo mesto.

Izključna pooblaščenka za oglaševanje Italijanskega in tuje-
ga izvora: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano.

Izhaja vsak dan zjutraj razen ponedeljka in dneva po prazniku.

Uredništvo in uprava: Kopitarjeva 4, Ljubljana.
Redazione, Amministrazioni: Kopitarjeva 4, Lubiana.
Telefon 4001-4005.

Concessionaria esclusiva per la pubblicità di provenienza italiana
ed estera: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano.

Abbonamenti: Mese
18 Lire. Estero, me-
se 31.50 Lire. Edi-
zione domenica, an-
no 34 Lire. Estero
65 Lire. C. C. P.
Lubiana 10.650 per
gli abbonamenti,
10.349 per le in-
serzioni.

Filiale:
Novo mesto.

SCOVENECC

Vojno poročilo št. 1150 Sovražni napadi na Siciliji odbiti Hrabrost divizije »Livorno« Sovražni 12.000 tonski parnik zletel v zrak, težka križarka in trgovski parnik zadeta

Glavni stan italijanskih borožnih sil objavlja:
Na Siciliji so bili ponovni sovražni napadi od-
biti. V bojih preteklih dni se je s hra-
brostjo posebno odlikovala divizija »Livorno«.
Skupine bombnikov in bojnih letal so na-
stopale v podporo oddelkom vojske ter učinkovito
napadale zbirališča čet in sredstev. Tekom teh
bojev so bila sestreljena štiri sovražna letala.
Dnevni in ponočni nastopi italijanskega in nem-
škega letalstva so prizadeli nasprotnemu ladjevju
novo izgube. V zrak je zletel 12.000 tonski
parnik, natovoren z municijo, ki ga je zadela
neko naše torpedno letalo.

Naša letala so tudi zadela težko križar-
ko in trgovski parnik srednje nosilnosti.
Nad Sardinijo je neko naše izvidniško letalo
sestrelilo sovražni bombnik.

V poznih jutranjih urah današnjega dne so
skupine sovražnih letal vrgle mnogo bomb na Rim
ter povzročile škodo, ki se še ugotavlja.

Torpedno letalo, ki je potopilo 12.000 tonski
parnik med napadom, katerega omenja današnje
poročilo, je vodil kapitan Francesco di Bella iz
Rocche Lumere (Messina).

Skupini torpednih letal, ki je v vodah vzhod-
no od Sicilije potopila 9000 tonski trgovski parnik,
kar je omenilo uradno vojno poročilo št. 1149, je
poveljeval korvetni kapitan Giuseppe Pighini iz
Reggia Emilia.

Zakaj Rooseveltovi in Churchillovi oklici Italijanom Kako hočejo Anglosasi obiti oviro Italijanskega odpora

Rim, 17. jul. AS. Hudi boji, s katerimi italijan-
ski narod obvladuje vdor, so privedli Churchilla
in Roosevelta do tega, da skušata s politično ofen-
zivo po bližnji obiti oviro italijanskega odpora.
Dejstvo, da bo treba osvojiti italijansko ozemlje
s pomočjo izčrpanosti, nevarne in zelo dragocene
invazije, gotovo ni privlačno za vrhovni povelj-
stvi Anglije in Amerike, ki morata naglo nekaj
storiti, ker tekmuje v htrosti z Japonsko in
Nemčijo glede novega oboroževanja in novega na-
čina bojev. Očitno je, da bi bila v tem trenutku
vdaja Italije zelo po godu Londonu in Washing-
tonu, in sicer iz mnogih razlogov, ter bi bila za
Anglosase ključ do zmage. Seveda Anglosasom
prija misel, da je treba napraviti iz Italije veliko
strateško in oskrbovalno oporišče za naskok na
Evropo in da bi radi uporabljali italijanske želez-
nice, italijanska pristanišča, italijansko žetev, ita-
lijansko industrijo potem, ko so izželi francosko
limono in limono francoskega kolonijskega imperi-
ja. V nesrečo za Churchill in Roosevelt pa pa-
metni in z izrazitim čutom za stvarnost obdarova-
ni italijanski narod v vsej globini domneva pre-
pud uničenja, nečestnosti, ponižanja, oropanja ter
bede, v katero bi London in Washington vrgla
Italijo. Ko je Churchill iznašel prisposodobno o palci
in korenju, govoreč o Italiji, je pozabil, da se
obrača do najbolj plemenitega in inteligentnega
naroda na svetu. Sklep talijanske vlade, da takoj
sporoč po tisku in radiu narodu poslanico Roose-
velta in Churchilla, jasno pove Angliji, Ameriki
in ostalemu svetu, da obvladuje v Italiji vlado in
narod edina narodna misel. Zgodovinska naloga
Italijanov gotovo ni v tem, da bi se dali izčrpati
od Anglosasov n da jim prepustijo domovino in
njena vojna oporišča. O bizkrcanju v Siciliji so
se Italijani sami po sebi pobratili v obrambni vo-
lji, da zajeze vdor, in v ofenzivni volji, da pože-
njo tuja s svete zemlje domovine Nočejo biti
zasedeni, teptani in izropani od požrešnega in ro-
kovnjaškega tujca. Sieherni politični ali diplomatski
manever, ki s tem ni v skladu, je odločno in
neizprosno obojen, da se zjavi zaradi neuteme-
ljenosti bedastih in smešnih poizkusov. V ostalem
se v Londonu Rooseveltove in Churchillove izjave
strogo kritizirajo. Ta dokument bo prišel v zgodo-
vino kot manifest o palci in korenju.

Napačni korak

Bern, 19. julija. AS. Nekateri listi v posebnih
uvodnikih razčlenjujejo lažno poslanico, ki sta jo
Churchill in Roosevelt naslovila na italijansko ljud-
stvo. Tako piše ravnatelj lista »Basler Nachrichten«, da je ta poziv samo propagandna angloame-
riška listina, ki ima namen sejati paniko med Ita-
lijani. Toda ravno zaradi pomanjkanja jasnosti je
to listina, ki lahko podpre italijansko propagando.
To se lahko zdi kot paradoks, pa je vendar res-
nica. Gre za dobro sestavljeno listino, če namerava
odvzeti življenje premaganim narodom. Ni pa ra-
zumljiva, če hoče ohraniti začetni program, ki je
preveval oba anglosaška voditelja. Če hočejo ohr-
niti ta program, tedaj se je treba vprašati, zakaj
so zavzeli tako avtoritativni ton. To se da razlo-
žiti samo na ta način, da sta oba avtorja listine
upala, da bo njun klic naletel na popoln uspeh med
italijanskim ljudstvom. Če pa ne dosežeta cilja in če
se grožnje italijanskemu narodu izpremenijo v srdit
oppor, kaj se bo tedaj zgodilo? Italijansko ljud-
stvo ljubi samo jasn položaj in gotovo noče, da se
kdo norčuje.

Tudi »Journal de Geneve« objavlja članek svo-
jega ravnatelja. Članek poudarja, da Italijani lju-
bijo točnost in dodaja, da bi klic obeh zaveznikov
mogel imeti kakšno oporno točko, če bi omenil
točnejše predloge, ne pa da je o izraženi nadi go-

Hitlerjev glavni stan, 19. julija. Vrhovno po-
veljništvo nemške vojske je objavilo danes poro-
čilo:

Sovjeti so tudi včeraj zamen naskakovali naše
postojanke v južnem delu vzhodnega bojišča. Pri tem
so utrpeli ponovno hude krvave izgube in izgubili
337 oklepnih voz.

Na kubanski mostišču je sovražnik
zaradi svojih hudih izgub ustavil svoje napade. Na
Misu so Sovjeti nadaljevali svoje poskuse za
prodor, ki pa so se vsi razbili ob odločnih proti-
napadih naših čet.

Severno od Bjelgoroda so bili razbiti v
več valovih napadajoči pehotni in oklepni oddelki
Sovjetov že pred našo glavno črto.

Na celotnem področju pri Orlu so odbile
naše čete v menjajočih se borbah sovražnika na
številnih mestih s posebno hudimi izgubami. Na
ostalem vzhodnem bojišču so Sovjeti izvedli samo
uspešne krajevne napade.

Letalstvo je s svojimi oddelki uspešno pose-
galo v boje na težkih obrambnih bitke in je bilo
uspešno v številnih letalskih borbah. Romunski
lovci so pri tem sestrelili 17 sovjetskih letal.

Na Siciliji nudijo nemške in italijanske
čete deloma v gibiljem bojevanju sovražniku
še nadalje ogorčen odpor ter so zavrnile južno
od Catani je napade za prodor angleških pe-
hotnih in oklepnih sil, ki jih je podpiralo težko
topništvo z morja in močne letalske sile. Nem-
ški in italijanski letalski oddelki so podnevi in
ponoči obstreljevali prevozno mornarico so-
vražnika v vodah okrog Sicilije z velikimi
uspehi.

Pri obrambi napadov na nemške konvoje
ob norveški in nizozemski obali je bila potop-
ljena ena sovražna podmornica, varnostne pomorske
enote in nemški lovci pa so sestrelili 5 letal. Štiri nadaljnja sovražna letala,
med njimi eno veliko pomorsko letalo so bila
uničena nad Rokavskim prelivom in

voril v splošnih besedah, to je, o primernih zago-
tovilih o takojšnji oskrbi, ki zanima prebivalce in
pa obnova kolonij, ki jih deloma in plodovito ljud-
stvo potrebuje.

»Feilles de Avis«, ki izhaja v Lausanneju, pod-
črtava, da se v Londonu in Washingtonu že tedne
trudijo, da bi vrinili dvom v dušo italijanskega na-
roda. Pričakovalo se je, da bo ta tako napihnen
oklic obsegal kakšne obljube, kakšno sredstvo, ki
naj oblaži bridkost težke odločitve in olajša tako
nasilen preobrat. Toda nič! Izbira je postavljena
pod vidik največje kategoričnosti in gotovo ne na
psihološki način. Zadeve gotovo niso v takem po-
ložaju, da bi bilo mogoče zlomiti narod stare tra-
dicije in ga prisiliti k revoluciji s samo temi besed-
dami: »Storite, toda storite hitro!«

Medtem pa, piše isti list, angleške in kanadske
divizije udarjajo ob sovražnika, ki je izredno žilav.

Neumnosti sovražne propagande

Rim, 19. julija. AS. Navajamo nov zgled ne-
umnosti:

Bern, 19. julija. Današnja »Neue Zürcher
Zeitung« piše, da so bile odpoklicane italijan-
ske čete iz Savoje. List še dodaja, da je bilo
v teh predelih mnogo ljudi aretiranih, toda ta
ukrep je samo varnostnega značaja in se iz-
javlja, da bodo zaprte osebe takoj izpustili,
brž ko bodo italijanske čete odšle.

Gnili temelji Rooseveltove politike

Roosevelt je moral odstavi dva voditelja amer. vojnega gospodarstva

Buenos Aires, 17. jul. AS. Severnoameriški tisk
objavlja z velikim poudarkom pismi, s katerimi je
Roosevelt odstavil Wallacea kot predsednika ame-
riške komisije za gospodarsko vojno in Jesse H.

Atlantikom. Izgubljeno je bilo eno lastno
lovsko letalo.

Preteklo noč so preletela posamezna so-
vražna vznemirjevalna letala nemško ozemlje.

Nemške podmornice so potopile v borbi
proti sovražnemu dovozu ponovno 10 ladij s
skupno 62.000 br. reg. tonami.

Berlin, 19. julija AS. Kakor se je izvedelo
iz pristojnega vira, je nemška podmornica na

Črnem morju potopila sovjetski trgovski par-
nik srednje tonaže.

Amsterdam, 19. julija AS. Število smrtnih
žrtv sovražnega letalskega napada na Amster-
dam znaša 130 mrtvih, nad 100 oseb pa je bilo
ranjenih, od tega 53 zelo hudo. Izpod ruševin
cerkve sv. Roze so izvlekli 13 trupel. Bomba je
zadela cerkev, ko je bila služba božja. Med go-
jenci šole, ki je blizu cerkve, je bilo 13 otrok
ubitih.

Vloga Španije v sedanji vojni Velik govor voditelja Španije generala Franca

Madrid, 19. julija AS. Na seji sveta španske
Falange so generala Franca pozdravili z veli-
kimi demonstracijami. Po poročilu, ki ga je o
delu tega odbora podal minister za dela Giron,
je svet odobril dvoje odlokov, od katerih se
prvi nanaša na volitve županov, drugi pa na
ureditev dela po občinskih uradih. Takoj nato
je spregovoril general Franco, ki so ga navzoči
navdušeno pozdravljali z vzkliki »Franco, Fran-
co!« Omenil je, da je Falanga sklenila, naj se
svet sestane vsako leto na dan pred obletnico
ustanovitve slavnega gibanja, da se pokloni
onim, ki so padli za obnovo Španije, ter da so
se od 18. julija 1936 dalje domoljubne težnje
španske vojske zlele s krepostmi španskega na-
roda in je tako nastala v Španiji politična in
duhovna edinost.

General Franco je potem dejal, da Španci
ne smejo pozabiti na preteklost, da ne zabre-
dejo znova v polom ter da je treba povabiti vse
Špance, naj pretehtajo svojo vero in svojo za-
vednost, to pa zato, ker tuja propaganda — je
nadaljeval — rada potvarja resnico falangistič-
nega gibanja in zanika je narodni preporod.
Treba se je spomniti — je poudaril general
Franco —, da je samo avtoritarni režim lahko
rešil domovino iz razvalin, ki so jih prinesli
črni dnevi svobodnjaške monahije po republi-
kanski dobi, in da je falangizem bil in ostane
avtoritarna oblika vladavine.

Potem je poudarjal nujno potrebo, da fa-
langistično gibanje bolj ko kdaj koli budno
stoji na straži, zakaj nevarnosti, ki groze na-
rodom, so se zaradi vojne še povečale. Dejal je,
da si zdaj nihče ne sme delati kakšnih utvar.
Kapitalistični svobodnjaški sistem je izginil za
vselej in se ne bo mogel nikdar več vrniti,
ker so se narodi preveč močno strnili, da bra-
nijo pravično stvar. Vojne pospešujejo stvar-
jalni in razvojni postopek narodov — je po-
udaril Franco —, postopek, ki je prišel tako
daleč, da so narodi spoznali komunistično ne-
varnost. Španija vedno določneje in natančneje
spoznava to nevarnost. Komunistem je še zlasti
nevaren v časih stiske, in se je v Španiji razvil
v dobi stiske leta 1934 do 1936.

General Franco se je nato vprašal, kaj bi
nastalo iz Evrope, če bi evropski narodi pod-
legli in bi se komunistem razlil čez celino, po-
tem pa je poudaril, da na boljše videnje namene
z Evropo, Afriko in Azijo gledajo z veliko za-
skrbjenostjo vsi državni poglavarji. Vendar pa
— je dejal —, Španija lahko jasno gleda v
svojo bodočnost, saj se zaveda svoje moči.

Falangistično gibanje pomeni pravično re-
šitev narodnih vprašanj na duhovnem, gospo-
darskem, političnem in socialnem področju.
Končno pa je Franco še pristavil: »Mi se ne
vmešavamo v notranje zadeve drugih narodov
in zahtevamo, da drugi spoštujejo to, kar je

Španija ustvarila s svojimi žrtvami. Španija za-
vrata svobodnjaštvo, toda sodeluje pri upravl-
janju držve in španski narod zares čuti vodstvo
tako na duhovnem kakor na gospodarskem in
socialnem področju.«

Omenjal je nato spletke nekaterih starih po-
litikantov, ki so bili v službi svobodomislecev in
so delali vedno po navodilih iz tujine. Tam so se
rodile vse zarote in izdajstva nad Španijo. Franco
je dejal, da takšne spletke, ki jih navduhujejo iz-
seljeni svobodomisleci, španske vlade prav nič ne
skrbijo. Omenil je nato, da je pred letom dni za-
povedal, da imajo vstop v falangistične vrste vsi,
ki si v preteklosti niso nakopali hude odgovornos-
ti, seveda, če so pripravljeni sodelovati pri na-
rodni obnovi. Poudaril je, da to dovoljenje še ne
pomeni kakšne upravičenosti za špekulacije v tu-
jini, ki bi delala na to, da bi se spet povrnilo ti-
sto, kar ne bi bilo v skladu s stvarnostjo sedanjega
trenutka. Izjavil je, da bo vlada z vsemi silami
podpirala falangistično gibanje, nato pa svoj go-
vor končal z besedami: »Ne dovoljujemo, da bi
kdo spravljal v nevarnost našo vero, obstoj naše
domovine in enotno narodno politiko.«

Njegov govor, ki so ga poslušali večkrat
ustavili z vzkliki, so na koncu pozdravili z mo-
gočnimi manifestacijami. Zborovanje se je kon-
čalo z vzkliki: »Franco, Franco!« in s himno
»Obliče k soncu«.

Madrid, 19. julija. AS. Sedmo obletnico obsto-
ja falangističnega gibanja so z velikimi slovesnos-
mi proslavili v vsej Španiji. V glavnih središčih so
bila velika zborovanja delavcev in falangistov. V
Madridu je bilo veliko zborovanje strokovnjakov
in falange na trgu Almeria, kjer je general Fran-
co v navzočnosti članov vlade in politične junte
ter voditeljev strokovnih organizacij razdelil na-
grade delavcem in podjetjem. Državni poglavar je
bil sprejet z navdušenimi manifestacijami in je v
svojem govoru proslavil zgodovinski dan ter očr-
tal, kako se je Španija obnovila z naporom svojih
sinov. Popisal je delo socialne pravičnosti, ki jo
je opravil režim in potrebo, da se vsi Španci zbe-
rejo v duhovni enotnosti pod znakom falange. Go-
vor so navdušeni poslušali večkrat prekinili z
odbovnanjem in ob koncu so generalu Francu
možice delavstva priredile navdušene manifesta-
cije.

Proslava španskega praznika v Rimu

Rim, 19. julija. AS. Za sedmo obletnico za-
četka vojne za špansko osvoboditev je bila tu-
di v Rimu včeraj v španski narodni cerkvi
Sv. Marije služba božja, katere so se udeležili
španski veleposlanik pri Kr. dvoru in pri Vati-
kanu. Nato je bil v prostorih španskega vele-
poslaništva pri Vatikanu prirejen sprejem. Po-
polne pa je španski veleposlanik pri italijan-
skem dvoru v prostorih veleposlaništva sprejel
špansko kolonijo in španske legionarje.

radi škandaloznega vedenja mnogih intimnih sode-
lavcev predsednika, ki uporablja že nekaj časa
nekakšen ostentativni patriotski ton in ki mu je
bila velika skrb, da postavi kamen na nasprotstva
med Wallacejem in Jonesom. Ta nasprotstva so
bila nevarna zaradi morebitnega nezadelenega
razvoja tudi v pogledu hude kampanje proti Roo-
seveltu, ki jo je započela republikanska stranka.
Čeprav dopušča, da sredi kritične borbe za narod-
no varnost ni dovelj časa za raziskavo o resnici
glede nasprotujočih si verzij o gospodarskih
transakcijah v zvezi za obrambo dežele, izjavlja
Roosevelt, da nima nobenega namena dovoliti ka-
kršno koli nadaljno kršitev svojih navodil glede
objav o političnih nesporazumih ter o obnašanju
voditeljev in ustanov države, čeprav v polni meri
upoštevata živčno napetost, pod katero poslujejo
vladni funkcionarji v vojnem času. Sledijo nato
odloki, ki jih je izdal predsednik osebo zaradi
Wallacejeve in Jonesove nediscipliniranosti. S te-
mi odloki preneha obstojati organizma, ki sta ji-
ma predsedovala. Nadalje navaja pismo podrobno
naloge in funkcije novega urada za vojno gospo-
darstvo, ki mu bo predsedoval sam, kakor tudi
delokrog in nadzorstvo nad novim vodilnim oseb-
jem. Kar se tiče skladov, s katerimi bo lahko raču-
nala nova gospodarska ustanova pod neposrednim
vodstvom urada za vojno mobilizacijo, se Roose-
velt spušča v upravne podrobnosti, ki dokazujejo
njegovo težnjo, da bi zajamčil ameriškem ljudstvu
v bodoče večjo diskretnost s strani ljudi, ki upravl-
jajo javno imetje; zagotavlja tudi, da bo industrijske
in finančne transakcije v zvezi z obrambo Ze-
dinjenih držav in delo za tako zvano gospodarsko
obnovo v povojnem času nadziral sam. Na ta način
se potrjuje, če je bilo to sploh potrebno, admi-
nistrativna gnolba in zmešani v Rooseveltovem
demokratskem režimu, kakor tudi potreba po vi-
harnih korekturah celo v deželi, ki se ponaša z
neobrzdano moralno liberalnostjo.

Italijanska artiljerija, postavljena na nekem sredozemskem otoku

Gospodarstvo

Sprememba najvišjih cen za kavarniške obrate

Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino odreja:

Člen 1. Za kavarniške obrate v mestu Ljubljani se določajo sledeče najvišje cene, ki veljajo za postrežbo pri mizi: (prva cena za I. druga za II. in tretja za III. kategorijo):

Crna kava, kapucin	lir 3.—	2.70	2.50
Mazagran	4.—	3.20	2.80
Cokolada, kakao	5.—	4.—	3.50
Porcija čaja	4.50	3.60	3.10
Porcija čaja s citrono	4.75	3.80	3.30
Čaj v kozarcu	3.50	2.80	2.50
Čaj v kozarcu s citrono	3.75	3.—	2.60
Punč, grog	6.50	5.20	4.60
Limonada vroča	3.—	2.70	2.50
Malinovec, oranžada	3.50	2.80	2.50
Limonada	3.—	2.70	2.50
Oranžada S. Pellegrino, 1/2 l	6.—	4.80	4.20
Mineralna voda, soda 2 dcl	2.—	1.60	1.40
Pivo steklenica 1/2 l	6.—	4.80	4.20

Vermut znamke: Martini, Co-

Razdelitev nagrad zmagovalcem pri pokrajinskih delovnih tekmah

V nedeljo ob 11 dopoldne so bile na sedetu pokrajinskega Dopolavora razdeljene nagrade prvem trem zmagovalcem od vsake skupine, ki so tekmovali v okviru delovnih tekmah v Ljubljani. Tekme so potekale v mesecu aprilu in maju in so bili izidi že objavljeni.

Predsednik izvršnega odbora inž. Carra je nagradencem ob tej priliki sporočil pozdravo Visokega komisarja in Zveznega tajnika za Ljubljansko pokrajino ter je nato orisal potek tekmah. Pohvalil je tekmovalce, ki so se vsi izredno potrudili, po udarjajoč pomembnost delovnih tekmah, ki naj pomagajo mladim uslužbencem doseči potrebno spretnost in strokovno dovršenost.

Iz Hrvaške

Hrvaška opera znova povabljen na gostovanje na Dunaj. Vodstvo hrvaške državne opere v Zagrebu je dobilo od ravnateljstva dunajske državne opere ponudbo za ponovno gostovanje na Dunaju. Hrvaška opera je ponudbo sprejela ter bo med gledališkimi počitnicami določila program, s katerim bo gostovala v novem gledališkem letu pred dunajskim gledališkim obdobjem.

Vrnitev romarjev iz Marije Bistrice. Dne 12. julija so se vrnili v Zagreb udeleženci letošnje zaobljubne procesije Zagrebčanov k Mariji Bistriški. Po vrnitvi v Zagreb so se romarji pred cerkvijo sv. Petra uvrstili v novo procesijo, ki se je potem pomikala po zagrebških ulicah pred stolnico. Tu je bila priložnostna pridiga, nakar je zagrebški nadškof podelil vsem blagoslov z Najsvetejšim.

Uspeh dnevnih hrvaških knjig. V dnevih, ki so bili posvečeni hrvaški knjigi so posamezne zagrebške založbe prodale okoli 9000 knjig v skupni vrednosti nad en milijon kun. Med drugim je prodala Matica Hrvatska nad 1000 knjig, Družba svetega Hieronima 1000 knjig, knjižarna »Preporok« 1841 knjig, založba »Evropa« 1784 knjig, založba Welzek nad 600 knjig, Savremena biblioteka 848 knjig, Hrvatski izdavaški bibliografski zavod 595 knjig, knjižarna Horvat okoli 500 knjig in knjižarna Kugli 560 knjig.

Banjalški državni uradniki-zadrugarji so dobili svoj dom. Banjalško uradniško zadrugništvo je praznovalo letos 25 letnico svojega uspešnega delovanja. Ta jubilej je proslavilo z blagoslovitvijo svojega društvenega doma, v katerega se je že vselila zadruga poslovalnica s trgovino, uradniška kreditna zadruga in ostali zadrugni uradi.

ra, Cinzano in Gancia " 4.— 3.20 2.80
Vermut druge vrste " 3.50 2.80 2.50
Malaga — marsala " 4.50 3.60 3.10
Amerikano " 4.50 3.60 3.10
Bitter Campari " 4.50 3.60 3.10
Fernet Branca " 4.50 3.60 3.10
Med, marmelada " 5.— 4.— 3.50
Sladoled porcija " 5.— 4.— 3.50

Člen 2. Kolikor ne odreja naslednji člen drugače, ostanejo za postrežbo pri točilni mizi v veljavi najvišje cene, določene z naredbo z dne 1. oktobra 1942-XX št. 186.

Člen 3. Za vina veljajo najvišje cene, določene za gostinske obrate in kavarne z dne 8. junija 1943-XXI št. 63.

Člen 4. Kolikor niso spremenjene s to naredbo, ostanejo v veljavi določbe naredbe z dne 1. oktobra 1942-XX št. 186.

Člen 5. Ta naredba stopi v veljavo z dnem objave v Službenem listu za Ljubljansko pokrajino.

V državnem rudniku v Kreki in v tamošnjih solinah je trenutno zaposlenih okoli 6000 delavcev.

Naredba o mlinih. Hrvaško ministrstvo za narodno gospodarstvo je te dni izdalo posebno naredbo o mlinih, s katero je poostrolo nadzorstvo nad mletjem žita. Po tej odredbi se mlini dele na trgovske mline in mline, ki meljejo na mero. Trgovski mlini meljejo žito samo za vojsko in prebivalstvo po mestih, ostali mlini pa za potrebe proizvajalcev in ostalih zakonitih lastnikov žitaric. Po novi naredbi o mlinih ne sme noben mlin od 10. julija vsakega gospodarskega leta dalje prevzemati v mletje potrebne sirovine, če za to nima predpisane dovoljenja za nadaljevanje dela. Od trgovskih mlinov bodo dobili to dovoljenje v bodoče samo neobhodno potrebni mlini, kateri bodo lahko v zadostni meri zaposleni, od ostalih mlinov pa zopet samo tisti, ki so v preteklem gospodarskem letu pravilno izvrševali svoje delo in katerih nadaljnji obrat je nujno potreben zaradi prehrane ljudstva ali če je lastnikom takih mlinov izvrševanje mlinarske obrti njihov glavni poklic. Nadzorstvo nad mletjem žita je v vseh mlinih poostreno ter bo n. pr. ministrstvo v posameznih trgovskih mlinih postavilo posebne nadzorke.

Iz Srbije

Nova trenja med Srbi in Hrvati v begunski londonski vladi. Budimpeštanski »Pester Lloyd« z dne 14. julija ima krajše poročilo iz Londona, v katerem pravi, da je v pred štirinajstimi dnevi sestavljeni novi begunski jugoslovanski vladi prišlo do velikih nesoglasij med srbskimi in hrvaškimi ministri. Po informacijah »Pester Lloyd« je sedanja begunska jugoslovanska vlada po svojem imenovanju izdala proglas, proti kateremu so takoj vložili oster protest hrvaški ministri, člani te vlade, ker omenjeni proglas Hrvatoma ne zagotavlja niti tiste avtonomije, ki jo je hrvaškemu narodu dajal sporazum, sklenjen leta 1939 med voditeljem Hrvatske seljačke stranke dr. Mačkom in tedanjim jugoslovanskim ministrskim predsednikom Dragišo Cvetkovićem. Srbski ministri ne marajo priznati tega sporazuma ter se izgovarjajo, da Cvetkovič ni moglo smatrati za pravega predstavnika srbskega naroda.

Uničevanje odmetnikov. Belogradijski nemški dnevnik poroča, da so oddelki nemške in hrvaške vojske v zadnjem času uspešno nastopili proti ostankom odmetnikov v Srbiji v planinah južno od Morave ter jih uničevali, pri čemer jim je pomagalo povsod domače prebivalstvo.

Važne določbe glede podnajemnin iz stanovanjske uredbe s 27. IX. 1941, št. 115

Čl. 5. Podnajemnina, v kateri je uračunana uporaba, pranje in likanje posteljnega perila z brisačo vred, kakor tudi čiščenje, ne sme presegati sorazmernega zneska, ki ga plačuje najemnik sam, kateremu je pristel se primeren znesek za uporabo pohištva in za postrežbo. Osnova za podnajemnino mora biti celotna najemnina, ki je prijavljena davčnemu uradu za vse stanovanje, vstevši pritlikline, toda razdeljena s številom sob, ki jih celo stanovanje premore. Kuhinja in drugi prostori, ki služijo v gospodinski namene se računa kot ena soba.

Za tako izračunano podnajemnino je dovoljeno povzvišanje:

a) v iznosu do 100% za sobe, ki so najmodernejše opremljene s kavčom ali naslonjačem in s souporabo kopalnice dvakrat na teden in s telefonom;

b) do 90% za sobe, ki so dobro opremljene in s souporabo kopalnice enkrat na teden;

c) do 70% z enostavno opremljenimi sobami in s souporabo kopalnice.

Za sobe, ki so bile podnajemnikom oddane že pred 15. marcem 1941, se višje najemnine ne smejo zahtevati.

Čl. 6. Pri eventualnih sporih glede določanja podnajemnin, o katerih govori gornji člen, bo odločala mešana komisija, ki bo ustanovljena pri vsaki upravnih oblasti prve stopnje. V komisiji bo zastopnik najemodajalcev (iz Društva hišnih posestnikov), dalje zastopnik stanovanjskih najemnikov (iz Društva stanovanjskih najemnikov) in predstavnik upravnega oblastva prve stopnje, ki bo komisiji predsedoval.

Čl. 7. Kršitelji gornje odredbe bodo kaznovani z globo do 5000 lir in v hujših primerih z zaporem do treh mesecev.

Zaplemba imovine upornikov

Službeni list prinaša 17. julija v 57. koso odločbo Visokega komisarja, po kateri se zaplenja vsa premična in nepremična imovina brez izjeme, lastnika upornika Vardjana Antona, roj. v Črnomlju 6. avgusta 1903 in tam bivajočega na št. 97 ter Vardjana Josipa, roj. v Črnomlju 16. novembra 1911, čevljarija, bivajočega v Črnomlju št. 97. Obema se zapleni imovina v prid zavoda za upravljanje, likvidacijo in dodeljevanje imovine, zaplenjene upornikom v Ljubljanski pokrajini.

Obsodba vojaškega sodišča

Te dni je sodilo vojaško sodišče v Ljubljani Slavka Knipica, ki se je rodil 5. 2. 1904 v Ljubljani in je stanoval, dokler ni bil prepuščen v sodne zapore, v D. M. v Polju. Knipic Slavko je obtožen: a) sodelovanja pri prevratniški družbi; b) članstva v oboroženi tolpi; c) posesti orožja in streliva brez oblastnega dovoljenja; d) ogražanja življenja članov oboroženih sil ker se je udeleževal spopadov z vojsko na več krajih na Dolenjskem; e) atentata na javna prometna sredstva in sicer ceste in železnice; f) nasilnega odvzema osebne svobode, ker se je udeležil v juniju 1942 v bližini Verda napada na vlak, ki je vozil internirance, kjer je pomagal nasilno odpeljati okrog 300 oseb, ki so se vozile s tem vlakom, ko so bile prisiljene zapustiti vlak; g) namernega požiga, ker je v noči od 12. na 13. januar 1943 z drugimi med napadom na St. Vid pri Stični zažgal tamkajšnje strojarno.

Vojni sodišče je spoznalo Slavka Knipica za krivega vseh zgoraj naštetih obtožb in ga je obsodilo na dosmrtno ječo in na trajno izgubo častnih pravic z vsemi drugimi pravnimi posledicami.

Kmečki fant padel kot žrtev komunističnih zločincev

V soboto zjutraj je šel 31-letni kmečki sin edinec iz Zavrha nad Borovnicami Papek Janez čez Pokojišče skupaj s svojim očetom proti travniku, ki sta ga nameravala pokositi. Oba sta prišla v zase-do, ki so jo napravili komunistični tolovaji pod vodstvom tamkajšnjega domačina Babška. Komunisti so oba odpeljali nazaj proti njuni domaciji. Tam so sina zvezanega pretepli, nato pa odpeljali proti cerkvi, kjer ga je Babšek lastnoročno ustrelil. Nič boljše se ne bi godilo njegovemu očetu, če ne bi tedaj nastopila skupina vojakov, ki je slišala strel, s katerimi je Babšek ubil Papeka na cerkvenem pokopališču. Vojaki so takoj začeli zasledovati tolpo in so dva njena člana tudi ustrelili. Eden od teh dveh je bil morilec Babšek. V ponedeljek dopoldne so na Pokojišču pokopali Babška in njegovega palčaja, v Borovnici pa nesrečno žrtev komunističnega tolovajstva.

Vremenska napoved 20. julija, (torek): nadaljevanje lepega vremena.

21. julija, (sreda): čez dan pooblaščen in vetrovno, zvečer ali ponoči huda nevihta s plohami in viharji. Nevarnost strele.

Andrej Anton:

22

Kako postanem javen delavec

Kakor bo na malih stvarah našel največ veselja, tako bo tudi med malimi ljudmi našel največ prijateljev in poštenih sodelavcev. Že v naprej pa naj napravi trden namen, da ne bo od ljudi in sveta veliko pričakoval. Potem se ljudi tudi ne bo bal in mu njihova spremenljivost in nestalnost ne bo grečila življenja. Sploh more ljudi trajno ljubiti le tisti, ki se nanje ne zanaša ampak se opira na drugo bolj zanesljivo pomoč.

Po teh kratkih uvodnih besedah si dovolimo nanizati nekaj podrobnejših nasvetov, ki bodo zlasti političnemu javnemu delavcu utegnili koristiti.

Ne kaži se preveč

Politik naj se ne kaže preveč po ulicah, po javnih sprehajališčih, naj ne obiskuje prepogosto gledališč in javnih predstav. Mora se znati umakniti in živeti za sebe. Razen že navedenih razlogov za ljubezen do samote je zaslužen mož toliko bolj cenjen, kolikor manj se morejo ocenjevati tudi najmanjše in neizogibne napake, ki ga delajo enakega z vsemi drugimi ljudmi.

Naj bo dober z vsemi; naj govori z vsakim človekom preprosto, prijazno, ljubeznivo; zanjima naj se za potrebe in težave ljudi, ki pri njem iščejo pomoči. Pomaga naj kolikor more. Vendar naj vedno ohrani gotovo razdaljo, ki ne pripušča prevelike domačnosti.

To kar je vsakdanje, ne cenimo. Človeka, s katerim lahko vsak čas govorimo kolikor nas je volja, bomo radi imeli, ljubili bomo njegovo pogosto družbo, vendar ne bo imel za nas onega pomena kakor drugi, ki se je znal obdati z videzom resne osamljenosti, ki ga želimo videti, govoriti z njim in slišati njegovo tehtno mnenje.

Politik naj ne dela pogostih obiskov, pa naj tudi ne pusti, da bi njega preveč obiskovali. Tudi naj se ne ukvarja in ne mudi z vsakim. Zaradi tega ga bodo morda nekateri napadali in mu očitali prevzetnost. Toda če bodo tistih, ki jih sprejema, dober in iskren kakor je treba, če bo znal zbrati okrog sebe nekaj pravih prijateljev, bodo oni mogli toliko dobrega o njem povedati, da se bo kljub očitkom nekaterih, da je napušen in sam zase, v javnosti utrdilo njegovo dobro ime.

Važna je okolica.

Vsak pomembnejši človek ima okrog sebe razne ljudi: nekateri so dobri, pametni, zvesti; drugi pa so koristolovci, puhloglavci, konjunkturisti. S spretnostjo in laskanjem se znajo uvrstiti v najbližji osebni krog pomembnih osebnosti. Vsakdo, ki je na vidnem položaju, mora imeti odprte oči za svoj najbližji krog. Vedeti mora, kako kdo živi, kakšno preteklost ima, s čim se bavi, kakne so njegove namere. Vse to je treba dobro vedeti. Če sliši, da ljudje govorijo zaradi nekoga iz njegove okolice, naj se pobriga, da zve resnico.

Naj pa nikar ničesar ne izda, da kaj ve, najmanj tistim, ki se jih tiče. Naj se dela, kakor da ne ve za njihove napačne korake. Šele tedaj, ko koristolovci misli, da je dosegel svoj cilj; kadar misli, da bo že zasedel zaželeno mesto, ki ga ni vreden, takrat naj nasprotni obrzno nastopi. Naj mu ne da zaželenega položaja. Naj ga ne spusti v zaupne službe, ampak naj z dobro besedo potolaži njegovo nejevoljo. Tako bo preprečil skandal in zgledovanje in polagoma očistil svoj najbližji krog škodljivih tipov. Koristolovci, ki vidi, da so njegove namere spodletle, bo navadno opustil nadaljnja prizadevanja in šel svojo pot.

Večkrat pa se zgodi, da se zlasti politik ne nadoma znajde iz oči v oči z vplivnim somišljenikom, na shodu, na železnici, v javnem lokalu, ki od njega nujno zahteva uslug, katerih mu po vesti in pameniti ne more dati. Je to neprijeten položaj, ko velja preprečiti spodtakljive nastope. Tudi takem primeru naj naprošnini ostane miren in do skrajnosti vljuden. Naj ne vzkipi in postane surov. Če prosilec vsiljivo vztraja, naj mu z eno besedo, z obzirnim namigom da razumeti, da iz razlogov, ki morajo biti tudi prosilcu znani, njegovi želji ne more ustreči. Potem naj vstane, vzame klobuk in gre proti vratom. Same dovolj zgovorne geste! Dotičnik, če je razumen, bo hitro spoznal, da je partija zanj izgubljena in ne bo dalje silil. Vendar velja za veliko umetnost, ako kdo zna tako odbiti prošnjo, da ne odbije prosilca.

Eden od načinov, kako zberemo okrog sebe družbo dobro mislečih ljudi, je tudi ta, da odločno, načelno sovražno vsako zlo, hudobijo, nizkotočnost, podlost, česar tudi pred nikomur in ob nobeni priložnosti ne skrivamo. Potem tudi drugi ljudje rajši pokažejo svoje karte.

Neprijetna družina so ljudje, ki vsak čas prihajajo po nasvet, katerega pa se nikdar ne drže. Se hujši so oni, ki ne prenehajo razmišljanjem o sebi in o drugih zanašajo nemir in obupno razpoloženje v naš krog.

V nedeljo, dne 18. julija t. l., je umrl najin soprog in oče, gospod

DANE ZALESJAK

Njegovo truplo leži v kapelici sv. Petra na Zalah.

Pogreb dragerega pokojnika bo v torek, dne 20. julija 1943, ob petih popoldne izpred evangelijskega pokopališča.

V Ljubljani, dne 19. julija 1943.

Karolina Zalesjak, žena; Henrik Zalesjak, sin, in ostalo sorodstvo.

Ta položaj pa je predstavljal neko neprimliko. Carica je potrebovala nekoga, ki bi jo spremljal. Izmed treh caričinih dam je princesa Obolenska skrbela za dobrodelne ustanove in bila bolj tajnica kot dvorjanka. Prav v tem času je oskrbovala zekladščice Njenega Veličanstva za vojne ranjence. Druga dvorna dama pa se je nameravala v kratkem poročiti. Treba je bilo torej najti dekle, ki bi nadomestila princeso Sonjo, ne da bi bila uradno določena za mesto, ki ga je carica hotela ohraniti princesi. Carica je tedaj sklenila, da bodo prihajale v njej ostale dvorne dame druga za drugo, vsaka za dobo šestih tednov. Med damami, ki so bile v službi v zimi 1904—1905 je bila tudi Ana Tanejeva. Carica jo je silno vzbujala in jo imenovala za stalno namestnico princese Sonje. Če je carica rabila dvorjanko, ki naj jo spremlja na njenih potih, so poklicali Ano Tanejevo, ki je tako postala nekaka četrt dvorna dama v službi, ki pa za to ni prejela posebne plače in je tudi stanovala pri starših. V poletju 1905 je spremljala carico na potovanju po Finskem. Na tem potovanju je vez med carico in dotokom postala še ožja. Carica je izkazovala dekletu pravo matriško ljubezen in ji popolnoma zaupala.

Ta simpatija se je morda zdelo čudna tistim, ki so poznali Ano Tanejevo. Vsi so jo smatrali kot malo gosko in so se začudeni vpraševali, kako neki je mogla biti vseh razumni in izobraženi žene, kakršna je bila carica. Bilo je več razlogov za to naklonjenost.

68

Eden izmed prvih razlogov je bil močan vpliv princeze Orbeljani, ki se je bala, da bi jo katera druga izpodrinila pri ljubljani vladarici. Prav zato ji je želela poleg carice neko nepomembno osebo, ki bi ji ne mogla škodovati in bi tako lahko ohranila svoje mesto in caričino prijateljstvo. Prav zato si je z vsemi silami prizadevala, da bi zbližala carico z Ano. Prav ona je klicala dekle v palačo, vodila jo k raznim slovesnostim in na sprehode, tako da jo je carica lahko videla. Ob velikih slovesnostih in slavnostnih pojedinah jo je predlagala za častno službo, za katerega so navadno poveljali častne dvorne dame drugo za drugo. Polagoma je to vlogo stalno prevzela Ana Tanejeva. Princeza Orbeljani ji je ob takih prilikah celo odstopila svoje stanovanje v Carskjem selu. Ana pa ni bila omejena, kakor so vsi domnevali. Hlinila je veliko navezanost na bolnico, ji posvečala vso svojo skrb in se kazala tako vdano, da se je kmalu za stalno preselila v carsko palačo. Pri tem prizadevanju jo je stalno podpiral oče, ki se je hotel okoristiti z nepričakovano naklonjenostjo, ki jo je uživala hčerka. V caričini družbi je Ana igrala vlogo uboga dekleta, ki je domačih ne razumeje, češ da se njena verna in čista duša ne more strinjati z njihovimi posvetnimi stremiljenji. Dejansko se nikakor ni mogla pritoževati nad svojimi starši. Čeprav se je zdelo, da se odmika od svojece, da bi se mogla z vso dušo posvetiti svojemu vladarici, je v resnici prav s tem najbolj koristila svoji družini.

V mučnem razpoloženju, v kakršnem je bila carica leta 1905, ji je mlado, z vso dušo vdano dekle bilo v pravo tolažbo. Predvsem pa so ji je zdelo, da je odkrila v mladenki resnično verno dušo. Ker Ana ni bila izobražena in tudi ne lepa, zaradi česar je zaostajala za svojimi sovrstnicami, jo je carica še bolj ljubila. Prav to je še bolj utrdilo v veri o njeni čisti duši. V njej je našla značilnosti tiste preproste vernosti, ki ji je bila tako draga v kmetstvem ljudstvu. V družbi je Ana bila videti nerodna in skoraj prostakša, čeprav posebej poleg svoje mlajše sestre, ki je bila zelo lepa in nadarjena. Toda prav to, kar je svet preziral, je zadobilo večjo vrednost v caričinih očeh. V naklonjenosti, ki jo je gojila do

Ano, so bila združena različna čustva: želja, da bi ščitila to ubogo bitje, materinska ljubezen do preprostega dekleta, ki bi skoraj lahko bila njena hčerka, želja, da bi vodila mlado in preprosto dušo v duhovnem življenju in privlačnost ne nenavadne ljudske miselnosti, ki jo je odkrila v dekletu iz petrograjske visoke družbe. Želela je tudi, da bi imela poleg sebe mlado bitje, ki se je zdelo, da so mu tuje vse dvorne spletke, deklico, pred katero bi se ne bilo treba potvarjati, ki bi ji mogla vse zaupati, tudi svojo pobožnost in celo svoje praznoverje, kateri bi lahko zaupala naloge, ki jih ni mogla zaupati niti svojim dvorjankam, niti spletinam: da bi šla moliti v določeno cerkev, da bi ji prinesla kako relikvijo ali knjigo.

Do tedaj je bila caričina neuradna zaupnica gosposidna Schneider, ki jo je ob njenem prihodu v Rusijo poučevala ruščino. Zda pa je gosposidna Schneider postala vzgojiteljica carskih otrok. Sicer pa je bila na poti Nemka in protestantinja, zato ni mogla biti več caričina zaupnica v njenem vznesenem nacionalizmu, niti v njeni mistični vernosti, ki je bila popolnoma tuja malomeščanski miselnosti gosposidne Schneider. Čeprav je bila carici zelo vdana in silno navezana na njeno osebo, tako da je ni zapustila niti v izgnanstvu, vendar že dalj časa ni bila njena zaupnica v najintimnejših zadevah. To mesto je zdaj prevzela Ana Tanejeva, ki je bila carici vsak dan bolj všeč, posebno zaradi svoje pretrpane verske vznesenosti. Zvedela je za skrivnost carjevičeve bolezni in je združila svoje molitve z molitvami nesrečne mater. Spoznala je Rasputina in seveda pokazala največje spoštovanje do njega.

Kmalu je ta navezanost prišla tako daleč, da je carica hotela stalno imeti poleg sebe svojo malo prijateljico. Dvakrat na teden jo je povabila v Carskoje Selo, se sprehajala z njo, jo vabila na kosilo ali na večerjo. Čitali sta skupaj in prepevali. Carica je zelo ljubila glasbo in se je že nekaj let posvetila petju. Včasih je povabila v carsko palačo baronice Stackenberg, soprogo dvornega dirigenta, da bi skupaj prepevali. Zda pa je pozabila nanjo kakor na vse ostale. Samo Ana Tanejeva ji je zdaj delala družbo, pela z njo in delila z njo vse zasebne opravke.

Iz časov, ko je imelo rokodelstvo pri nas »zlatno dno«

Včeraj dopoldne so se pretakale po dvorah in hodnikih Narodnega muzeja spet procesije radovednih gledalcev. Sodiijo, da znaša povprečen nedeljski obisk že okrog 700 oseb. Marsikoga si srečal »Vodnikom« v rokah, še več pa je bilo kajpada takih obiskovalcev, ki so se ustavljali pri splošno znanih predmetih: pri orjaškem mamutu, pri modelu mostiščarjev, pri viteških oklepih in podobnem.

Namen mojega ponovnega obiska je bil dvojen: da bi obnovil nekaj vtisov, ki sem jih dobil pri prvem ogledu z ravnateljem dr. Malom, hkrati pa me je zanimalo zvedeti, s kakšnega stališča motrijo gledalci razstavljen zbirke. Zaviš sem naravnost v V. dvorano I. nadstropja, v kateri je zbrano gradivo obrtne delavnosti v naših krajih.

Obiskovalci so se površno ozirali po »starem železju« na stenah, po starih urah, skrinjah, nagrobnih križih, cinasti posodi ter po keramičnih in porcelanastih izdelkih. Zanimivih celovskih simbolov pod stropom ni nikdo opazil, o okovanih skrinjah pa tudi nikdo ni vedel omeniti, da gre za zgodovinske zakladnice, v katerih so spravljale obrtne zadruge svoje pisane pravice in privilegije. Ne bo torej odveč, če sežem po Gradnovi Zgodovini slovenskega naroda in obnovim nekaj spominov na začetke organiziranega obrtništva pri nas.

Ljubljanski krojači I. 1399

Iz zgodovine obrtništva vemo, da je bilo prvotno svobodno, in da so se bavili z izdelovanjem posode in orodja kmetje pozimi, ko niso bili preobremenjeni s poljskimi ali drugimi kmetijskimi deli. Pozneje se je razvil obrtniški stan, ki se je polagoma organiziral ter si zagotovil podobne pravice kot jih ima še dandanes. Začeli so ustanavljati zadruge ali cehe, to je strokovne obrtniške organizacije, ki so imele svoje posebne pravice glede proizvodnje in trgovanja.

Ze v 14. stoletju so bili pri nas obrtniki organizirani v cerkvenih bratovščinah. O ljubljanskih krojačih piše dr. Gruden, da so imeli pri mestni cerkvi sv. Nikolaja bratovščino sv. Rešnjega Telesa in jim je bil določen oltar, katerega so sami oskrbovali. Vojvoda Viljem jim je dal I. 1399. privilegij, da smejo v Ljubljani izključno le oni izvrševati krojaško obrt. Listina vojvode Viljema pomeni pri nas prvo pomembno zaščito obrtniškega stanu. Približno v isti dobi so dobili take pravice tudi ljubljanski krznarji.

Na višku je bilo celovstvo v 15. stoletju. Razvilo se je zlasti v mestih, kjer so imeli organizirane cehe po posameznih panogah. V posebnih celovskih statutih so bile določene pravice, učna doba vajencev pri posameznih strokah, odnos vajencev do mojstra in podobno. Zelo razvito je bilo obrtništvo v Škofji Loki. Tamošnjim krojaškim, čevljarškim, krznarskim, kovaškim, žebeljarškim, lončarskim in drugim zadrgam so dali pravice brižinski škofje (leta 1437).

Suha roba v zgodovini

Tudi o ribniški suhi robi beremo, da je izpricana že v 15. stoletju. Cesar Friderik je dovolil I. 1492. Kočevcem in Ribničanom, da smejo izvažati »razne lesene predmete, kakršne sami doma izdelujejo« preko meje. Nekaj podrobnosti o tem, katere predmete so izdelovali Ribničani, zvemo v Valvazorju. Ta omenja med drugim lesene krožnike, lesene sklode, vedra, rešeta in podobno.

Obrtni izdelki, ki so razstavljeni v V. dvorani Narodnega muzeja, so večinoma novejšega izvora. Dobrih 100 let je namreč od tega, odkar so poslali ustanovitelji muzeja vsem tovarnam odnosno delavnicam poziv, naj bi posamezne svoje izdelke poslale v Ljubljano, kjer bi bili razstavljeni zaradi pospeševanja trgovanja z domačo obrtjo. Je pa v muzeju lepo številno predmetov, o katerih je brez dvoma, da ima svojo starinsko vrednost. Pomembnejši so zbrani v omenjeni dvorani, obrtno razstavo pa dopolnjuje Grebenčeva zbirka na hodniku.

Od celovskih znakov, ki jih vidimo v muzeju, omenjamo ključce (ključavničarji), škarje (krojači), pa vrče in skrinje. Tu je treba ločiti celovske simbole od navadnih reklamnih oblikov posameznih obrtnikov, kakršne še dandanes vidimo ponekod na deželi. Zadržana organizacija je bila rokodelcem pretekla dobe močna opora. Varovala jih je pred šušmarji, ucevala je konkurenco in zagotovila vsem rokodelcem pošten zaslužek. Rokodelec je bil stanovsko zaveden ter prizadeven, in kot tak ugleden član družbe. Zato je bil resničen stari pregovor: »Rokodelstvo ima zlato dno.«

Obrtna zbirka v muzeju je lepo urejena. Od starejših izdelkov vidimo zlasti predmete iz železa, bakra, medu in cina. Opozarjam na ročne izdelke okenskih in ograjnih mrež, na velike ključavnice, kakor tudi na različne ščitke, ročaje in okovje, kar vse so izdelovali za vrata, omare, skrinje in podobno. Način obdelave je različen. Nekateri predmeti so točleni, drugi spet gravirani ali stiskani. Vsekakor pa

se človek prepriča, da ni manjkalo našim starim smisla za lepo izdelavo. Nagrobni križi, ki jih vidimo na razstavi, so vsekar prikupnejši od tovarniških izdelkov.

Zanimiva so svetila od navadnega kresila pa mimo smolnih in oljnih svetilk do petrolejk na steni, kakršne so še dandanes v rabi. Med kuhinjskimi pripravami omenjam klešče za ogenj, raženj, burkle, ogrevalnike, likalnice in drugo, kar je spadalo k starinskemu ognjišču. Tipični predmeti so razstavljeni v V. dvorani in na hodniku, precej gradiva pa je v skladiščih, kjer je na razpolago za temeljiteše študije.

V peti dvorani muzeja

Pri natančnem opazovanju namiznega pribora ugotovimo, kako različen je bil način okraševanja in kako različna snov, iz katere so ga izdelovali. Na ročajih opazimo okrasne žebeljčke, okrašeni pa so tudi s pločevino, z usnjem ali roženino. Za krožnike, sklode, skodelice, zajemalke, žlice in vrče je prišel v navado pred 300 leti cin. S svojim srebrnim bleiskom je bil ponos premožnejših kmečkih hiš. Posodo iz cina so izdelovali tudi v Ljubljani. V glavnem pa bi bilo reči, da so dajali v mestih prednost porcelanu, na kmetih pa lončeni posodi in delno tudi leseni.

Pisana je zbirka instrumentov za merjenje časa in teže. O posodici, napolnjeni s peskom, je treba vedeti, da je to tako imenovana pešena ura. Ure na kolesa so bile v srednjem veku še redkost in so jih imeli samo samostani in imenitniki. Dolgo je bila v navadi tudi sončna ura. Kot znamenitost v zbirki ur omenjam »nürnbergski jajce«, ki predstavlja vzorec začetka žepnih ur.

V obrtni dvorani vidimo dalje lepo zbirko

Župnik Viktor Čadež:

Zanimivi obredi in lepe navade v Banatu

Še nekaj o navadah v Banatu. — Blagoslov hiš na praznik sv. Treh kraljev je po Banatu močno razširjen. Po nekaterih župnijah gre tedaj duhovnik v večino hiš in jih blagoslovi; obišče morda na en dan sto hiš ali še več, toliko časa, da je blagoslov povsod opravil, kjer so ga želeli. Pri tem ga navadno spremljajo cerkovnik in štirje strežniki. Tukaj je to primeroma lahko izpeljivo, ker so po deželi povsod samo velike vasi, ne kakor po naših hribovitih krajih, kjer so pogosto vasi silno raztresene.

Obredi in procesije.

Kat. cerkveni obrednik za Banat sloni v bistvu na ogrskem obredniku, čegar oče je slavninski ogrski kardinal in nadškof jezuit Peter Pázmány (umrl I. 1657), ki je tudi sicer kakor malokodlo globoko posegel v ogrsko cerkveno življenje. Po njem se tudi imenuje Pasmaneum: še danes obstoječi konvikt za ogrske bogoslovce na Dunaju. V banatskem obredniku se poročni in pogrebni obred ter obred velikonočne procesije močno ločijo od obredov v rimskem oz. našem obredniku. Nekaj svojevrstnega in spodbudnega je tudi prvoobhajilni obred. V zvezi s tem naj omenjam še to: Če je v župniji godba, ista nastopa pri vseh količjak »boljših« pogrebih. V Pločici n. pr. imamo godbo na pihala, v sosednjem Skorenovu imajo Madjari poleg godbe na pihala tudi godbo na godala (violinski orkester). Ko sem tam 22. jan. 1942 vodil madjarski pogreb, je ta godba ob mrazu najmanj —10° C svirala z malimi presledki ves čas med kake pol ure dolgo potjo na pokopališče. Kako so muzikantje mogli zdržati, mi je bilo uganka.

Pri procesiji sv. Marka je po tukajšnjem obredniku vrh običajnih molitev še ta posebnost, da se procesija ustavi pri kaki njivi, ki ni preveč oddaljena od župne cerkve, nakar se vrši blagoslov žitnih polj in to na prav slovenski način. Mašnik poje štiri evangelije — pri vsakem se obrne proti drugi strani neba — po vsakem evangeliju pa z roko blagoslovi žitna polja, vselej z drugačnim molitvijo. Kjer so v kraju vinogradi, k sklepu blagoslovijo tudi iste z daljšo, pomenljivo molitvijo. Vse to se opravi v latinskem jeziku kakor sploh večinoma vsi obredi. Med petjem evangelijev spletajo žene in dekleta iz mladih žitnih biljk male venčke, ki jih takoj po procesiji obesimo v cerkvi na raznih mestih ter jih pustijo do Vnebohoda. Če dežuje, se ves ta blagoslov izvrši v cerkvi.

Snaga in olika.

Še nekaj besed o tukajšnji cerkvi in o moji skrbi izročeni vernikov! Cerkev je majhna; nje oprava v marsičem spominja na betlehemsko revščino. Do župljanov večinoma nimam daleč, ker so skoraj vsi v eni vasi; le kakih 80 iz Bavaništa je oddaljenih blizu tri ure; tam so namreč skoraj sami pravoslavni: kar pa je katoličanov, so jih priključili pločki župniji.

izdelkov steklarske in keramične proizvodnje. Od znanih starih steklarn velja omeniti najprej ono, ki so jo ustanovili l. 1722. podjetniki iz Hamburga v Melinah pri Tribuš. O tej bi lahko rekli, da je bila mednarodnega pomena. Steklenice so namreč izvažali na Španjo, kjer so jih napolnili z najboljšim vinom ter jih prodajali v — Indijo. Zastopane so skoraj vse vrste steklarske proizvodnje: marmorirano steklo, brušeno, barvano, navadno, benečansko, češko itd. Od domačih steklarn so zastopani izdelki iz Mojske Drage, Zagorja ob Savi, Javornika, Sv. Lovrenca na Pohorju, pa Trbovelj, da omenim samo nekatere.

Tudi majolična in porcelanska industrija nudita radovednemu gledalcu lep pregled od navadnih glinastih izdelkov pa do pristnega kitajskega porcelana. Umetnostnega zgodovinarja bodo zlasti zanimali vzorci pečnic in posodja iz gotске dobe, baročne, rokokojske, empirske in bidermajerske. Seveda ni bilo mogoče razstaviti vseh izdelkov v razstavnih prostorih Narodnega muzeja. Precej zgodovinskih dragocenosti tovrstne obrtniške proizvodnje je tudi v Turjaški palači in pa v skladiščih muzeja.

Pri temeljitejšem ogledu muzejskih zbirk se človek prepriča, da je lepotno stremljenje nekaj, kar je bilo dano že našim prednikom. Zdelo se je, da bo industrializacija proizvodnje pokvarila umetniški okus. Stremičim sodobnim mojstrom, zlasti pa pedagoškemu prizadevanju naše obrtne šole pa gre za sluzga, da se je spet začel buditi smisel za lepoto. O tem so nas prepričale zlasti obrtniške razstave na vselejnjih. Prav dobro stori »modernej čelje, če bodo posvečali naši umetnostni zgodovini obrtništva več pozornosti, in če bodo vzgajali svoj naraščaj v stremljenju k solidnosti in lepoti. To bi naj bili temelji za novo »zlatno dobo«, katero želimo stremičemu obrtniškem naraščaju.

Protislovja laične morale

Pravimo, da Bog večkrat kaj ukrene in stori, kar je v človeških očeh nemogoče. Nasprotno pa človek mnogokrat misli, da bo naredil to, kar je v božjih očeh izključeno. V človeku je pač mnogo protislovnih elementov. Oddod je tudi razumljivo, zakaj mnogi, ki se smatrajo včasih za najbolj goreče predstavnike resničnosti, danes trdijo in se zaklinjajo na nekaj, kar potem jutri z vso silo pobijajo in se še bolj zaklinjajo, da včerajšnjega niso nikoli ne trdili niti poznali. »Ne poznam tega človeka!« Končno je to res nekaj razumljivega in včasih celo več kot razumljivega. To je pač nihanje življenjske stvarnosti, to je »agonija«, kakor bi rekel Unamuno, in v tej agoniji človek hlasta po vseh sredstvih, ki mu utegnejo koristiti v borbi za biti ali ne biti.

Tako namreč misli tudi sodobni človek, kakor je že nekoč mislil Shakespeare, ko je položil v usta svojega junaka tisti slavni, neupravičeno slavni vzklík: »Biti ali ne biti, to tu je zdaj vprašanje.« Neupravičeno slavni zato, ker se tako pogrešno poslojuje na življenje. V večini življenjskih primerov ne gre namreč za vprašanje »biti ali ne biti«, temveč za »biti tako ali biti drugače«. Shakespearejev junak bi mnogo bolj zadel, če bi povedal: »Biti tako ali ne biti tako, to tu je zdaj vprašanje!« Človek je namreč tako nespametna, da si v svoji življenjski agoniji ustvarja sama protislovja, same alternative, same »biti ali ne biti«, iz katerih se potem vrača poražen in osramočen, ko bi mesto tega svoje življenjske probleme mogel staviti v formulo nasprotja, v »biti tako ali biti drugače« in se s tem izognil skrajni napetosti protislovja.

V podobno protislovje so padli tisti, ki še vedno upajo, da bodo postali bogovi brez Boga, moralni brez morale, dobri brez dobrote, človeški brez človečnosti, modri brez modrosti. Smešno protislovje, a resnično. Moralni brez morale! Laična morala, bi rekli z udomačeno besedo. To je mati, ki navaja otroka k poštenosti, pa ne ve, s čim bi to poštenost utemeljila. To je gospodarstvenik, ki bi rad uporabljal svoj kapital za namene poštenosti in resnice, pa zamenjava poštenost za nepoštenost, resnico za zmoto ali celo za — laž, tako lahko, kakor se zamenja papirnat denar za kovan drobiž. To je dekle, ki hodi vsak dan pred oltar sv. Antona Padovanskega, da bi ji ta tako priznan svetnik naklonil ljubezen njenega izvoljenca, ki je že nekaj let — srečen zakonski mož. To je književnik ali ideolog, ki se navdušuje za moralni prepoved družbe v enem poglavju, v drugem pa z raznimi »najnovejšimi znanstvenimi dokazi« pobija božje bivanje. To je vzgojitelj, ki je pripeljal s svojim laičnim vzgojnim sistemom celo generacijo v boljše življenje. Končno, to so vsi, ki bi radi istočasno nekaj dosegli in ne dosegli, nekaj imeli in ne imeli, nekaj naredili in ne naredili, bi radi bili istočasno »biti in ne biti«, istočasno moralni in nemoralni.

Kar odkrito si priznamo, da je tako imenovana laična morala le uradna, sankcionirana nemoralna. Te odkritosti nas pač ni treba biti sram, saj ni isto kot cinizem. Cinizem bi bil, ko se s cigareto v ustih sklicuješ na moralo, da laže izprazni bližnjemu njegov žep. Čemu ne bi priznali nemoralnosti kot nemoralnosti, čemu bi jo odedali v plašč najrazličnejših sistemov, ki je vsem skupno le to, da so si med seboj enako nemoralni! Čemu ustvarjati protislovje v teoriji, ko je praksa vse bolj odkritosrčna in zgovorna! Nisi še namreč tako globoko padel, ko živiš nemoralno, globlje si padel takrat, ko dokazuješ, da so tvoja nemoralna dejanja le izraz višjega in popolnejšega moralnega čustvovanja in hotenja. Kljub vsej človeški nemoralni bi bilo na svetu vendarle znošnejše, če bi besedam vrnil njihove pojme, še bolj pa dejanjem. Ne mislim tu samo na tistega vlomilca, ki je dal proslaviti za petdesetletnico svojega vlomilškega življenja po časopisju, temveč na občestvo vseh tistih, ki so že dolgo tega dali slovo vsaki krščanski morali ter si poiskali zavetje v raznih laičnih moralnih sistemih, ne morda zato, da tam dobe pobude in pomoči za moralnost, temveč da opravičijo lastno nemoralnost.

Ze Pascal je v svoji zagrizeni borbi proti »sjezuitizmu« začel ločiti moralo od religije. Misli je pri tem, da opravlja bogoljubno delo. Razlika med njim in med današnjimi »laičnimi moralisti« je ta, da je Pascal molil: verujem, pomagaj moji neveri, dočim molijo laični moralisti: ne verujem, pomnoži mojo nevero! v.

Dijak,

ki hoče širiti svoje znanje, bo moral
brati

„Svet“

KULTURNI OBZORNIK

Roman iz sodobne Indije

V prvi polovici »Jutrova« knjižnice, ki izhaja pod naslovom »Dobra knjiga«, je po velikosti veliki roman iz sodobne Indije »Prislo je deževje«, ki ga je spisal ameriški pisatelj Louis Bromfield ter ga poslovenila Mira Pucova. Roman je izšel v dveh zvezkih ter vsebuje štiri dele v celoti na 625 straneh. Roman je iz najnovejše sodobnosti, saj je bil zaključen v New Yorku leta 1937. ter obravnava veliko naravno katastrofo v indijskem Rancipurju v I. 1936, ko se je sredi velikega poletnega deževja — monsuma — podrl veliki jež, kar je uničilo staro indijsko mesto. Bromfield je s tem romanom kmalu zaslovel po svetu ter je doživel v Evropi več prevodov, obenem pa tudi še filmsko realizacijo, ki smo jo videli tudi v Ljubljani. Tako so bila pri nas ta pripravljena za delo, ki je izšlo pred kratkim v lepem prevodu.

Bromfield nas v prvem delu tega romana seznani na Dickensov način s celo vrsto oseb od maharadža v Rancipurju in njegove žene, maharanje, njegovega 90 let starega svetovalca dewana, preko ministrov in vojaških vrst do družbe, ki se je v sobotah sestajala pri anglikanskem misijonarju Smileyu in so jo med drugimi predstavljali Anglež Ransome, zdravnik-Indijec major Safka, polkovnik Moti, mohamedanec Rašid Ali Khana, upravnika bolnišnice MacDaid, voditelj Indijcev Džobnekar itd.; cela galerija obrazov iz indijskega in angleškega sveta. Kot najbolj izrazita Angleža iz vrst izkoriščajočega kapitalizma in dekadentnega zapadnjaštva pa je predstavil milijonarja Hestona in

ženo Edwino. Tu so ljudje, ki vztrajajo zvesto v stari indijski tradiciji, verski in socialni, potem drugi, ki hočejo Indijo takoj priključiti novemu modernemu svetu ter pogaziti, kar je starega, predvsem verske razlike in predsodke; zopet tretji, ki predstavljajo slabo stran angleške gospodarstva, ter četrti, ki delajo za sožitje vzhoda in zahoda. Na široko bazo je postavljen ta veliki sodobni roman, ki nosi značilen motto: »Med dvema svetovoma, ki je prvi mrtev, drugi pa nezmožen, da bi se rodil.« Mrtev je svet indijskih predskotnih kast in verstev, mrtev je tudi angleški dekadentizem, nov svet moderne Indije pa se še ni rodil, dasi ima že mnogo ljudi, ki se bore zanj. In prav te je Bromfield, Amerikanec, ovekovalil v tem romanu. Na samem vrhu teh teženj pa sedita vladar Rancipurja maharadža in njegova stara žena, ki si zberata za svoje sodelavce ljudi novega rodu. Ta voruje v — človečanstvo v humanističnem, ali če hočete — v izrazito liberalnem smislu. V tem romanu je težko govoriti o zgodbi, kakor je težko govoriti o zgodbah v Dickensovih romanih, ker jih je toliko, kolikor je oseb v povesti: vsaka je tu s svojo usodo in svojo zgodbo, pa naj bodo še tako malopomembni ljudje, kakor so Ongležinji učiteljici Dickova ali Hogtova, žena bančnika Pukka Lila in ruska emigrantinja Lešinskaja. Tu ne gre samo za ljubezen med angleškim turistom in bohemom Ransomom ter misijonarjevo hčerko Ferno, pa tudi ne med majorjem Safkom in Edwinovo Hestonovo, temveč za dva svetova oziroma za nov red v Indiji, ki naj se porodi na razvalinah starega sveta. Da pa se je zrušil stari svet, je morala priti velika katastrofa. Ta pa, ki je stvarno lice starega sveta razrušila, je bila velika prirodna nesreča, ki se tu razraste naravnost v simbol; porušitev jez, da potem voda cionarji še zažgo, da se sled še koreniteje zabrisa.

To galerijo oseb predstavi pisatelj v I. delu. Predvsem svobodoumni krog okrog maharadža. Ta krog je izrazito protiduhovski, to je naperjen proti sektam v Indiji, toda čutili je jasno, da je sploh protiverški, tako proti krščanski dekadenci na Zapadu kakor proti angleškemu puritanizmu, temu »pokvarjenemu krščanstvu«, ki vidi v telesu samo podobo sle. Nasprotno pa se ji ti ljudje predajajo iz »človečanstva« iz nje, ne greha, Ransome — Ferna, Safka — plesalka, Bauer — Lešinskaja itd., ki si tako »tešijo nemir« in »koristijo zdravju« (153). Predvsem pa je dekadentna, naravnost prava angleška »cipa« žena enega največjih milijonarjev lorda Hestona. To so ljudje, ki z drugimi ženskami občujejo, kot se pa imajo namen ženiti, ali pa s katerimi so oženjeni. V tem oziru pride že tu do veljave izraziti naturalistični etos kot pri Knittlu. V tako življenje v Rancipurju za časa velikega deževja »monsuma«, pa pride grozna katastrofa. II. del je posvečen tem groznim slikam, ki označujejo Bromfielda za izrednega pisatelja, in ki je dal filmu snov za monumentalne prizore. Saj je poginilo 9 tisoč ljudi ob zlomu tega »indijskega čudeša«, ki ga je postavil Zapad v Indiji. Če pomeni I. del. ekspozicijo, II. del oris katastrofe, pomeni III. del. središče romana in razplet. Tu se usoda vsake prejemene osebe dopolni in spremeni. Maharadža umre, bankirja Hestona pobere kuga, polno znanih oseb utone, umre, znori itd. Vse, kar je zapad prinesel slabega v Indijo, izgine, kar je bilo sektantskega in starega, umre (dewan), kar je bilo plehkega, se očisti in postane globoko v občrbi za bolnike in umrle ter ponesrečence. Tu se okladi ljubezen Ransoma in Ferne, tu doživi »cipa« milijonarka Edwina svoje veliko očiščenje in ljubezen: kot bolničarka v bolnišnici kužnih, se zaljubi ele-

poplavi stari Rancipur, katerega moderni revolucionarno in čisto v majorja Safko. Ti dve katarzi stopata v tem delu do polne veljave in sta najbolj vidni zgodbi v romanu. V III. delu pride samo še zaključek: tragična smrt Edwine, ki prikratk doživi srečo ob smrtni uri, ko umira za tifusom in svoji milionski premoženje razdeljuje za indijske sanitetne ustanove in tiste, ki jih je mož zaničeval (bratu itd.). Postane velika in naravnost srečna: veliko človečansko doživetje človeka prerodi in ga napravi srečnega kot vera. To je vodilna misel Bromfieldovega etosa. Tako Maharanija, kraljica, v zvezi s staro ameriško demokracijo Phoebo in s pomočjo modernih ljudi, misijonarjev s sobotnega kroga, ki ga napravi za ministre, prerodi Rancipur, ki ga je prejel v sveti jezi do vsega nazadnjaštva polkovnik Meti še zažgal. Zdjaj ni nobene ovire več za moderno mesto, ki bo pomenilo sintezo Indije in Zapada: ko bodo napredni ljudje Indije z naprednimi svobodoumnimi in v človečanstvo verujočimi ljudmi Zapada urejali v harmoniji ta svet, ki se imenuje Indija. Ljubezen do človeka, kakor se je pokazala v veliki nesreči leta 1936, naj bo temelj pametnemu sožitju. Toda motijo še vedno taki ljudje, ki prihajajo iz Anglije, da Indijo izkoriščajo, nimajo pa smisla za njen napredek in civilizacijo. Tako je demonstriran na literarni način motto, postavljen v začetku, da je en svet indijske, orientalske zakonitosti že mrtev, nov svet moderne Indije, se pa še ni rodil. Rodi pa naj se v znamenju ameriškega človečanstva, naravnega etosa.

Takien je ta roman iz indijske sodobnosti, ki ima veliko literarno vrednost kot literarno delo, se ga kar v Dickensovo panoramo tipov, motil pa bo našega bralca s svojim ameriškim pragmatizmom, naturalističnim etosom. t.d.

Drobne novice

Koledar

Torek, 20. malega srpana: Česlav, spoznavalec; Marijeta, devica in mučenica; Hieronim, Emil, spoznavalec in ustanovitelj reda.

Sreda, 21. malega srpana: Prakseda, devica; Julija, devica in mučenica; Angelina, v. ova.

Zgodovinski paberki

19. mali srpan:

I. 1427. je umrl sin kneza Lazarja, prvi srbski despot Stefan Lazarevič. Po kosovski bitki je bila Srbija politično razcepljena; Vuk Branković je hotel nadaljevati borbo s Turki, Lazarjeva vdova knežinja Milica pa je uvidela, da je vsak nadaljnji odpor neuspešen, posebno se, ker so začeli srbske zemlje ogražati še Madžari. Zato se je pogodila s sultanom in priznala njegovo nadoblast; isto politiko je vodil tudi sin Stefan. Ko pa je Timurlenk, obnovitelj mongolske države, porazil Turke pri Angori ter ujel samega sultana Bajazita, se je Stefan zvezel z bizantinskim cesarjem, ki mu je dal naslov despot — tako se poselej imenujejo vsi srbski vladarji — in sklenil osvoboditi Srbijo. Naslonil se je na Madžare; cesar Sigmund mu je dal Mačvo z Beogradom, ki si ga je Stefan izbral za novo prestolnico. Po Bajazitovi smrti so se njegovi sinovi borili nad deset let za nasledstvo, v teh borbah je padlo tudi veliko Srbov, med njimi vsi Brankoviči razen Jurija in Stefanov brat Vuk. Ker Stefan ni imel sinov, je določil za naslednika nečaka Jurija Brankoviča. Stefan je razširil svojo oblast tudi nad Zeto in tako znova združil vse srbske ozemlje od Save in Donave pa do Jadrana. Čeprav se je moral Stefan vse življenje vojevovati, je vendar skrbel za nožranje ureditev države. Krotil je samovoljno plemstvo in skrbel zlasti za gospodarski napredek države. Med njegovimi številnimi zgradbami je najznamenitejša samostan Manasija, ki je postal važno kulturno središče Srbov.

I. 1858. se je rodil v Goriziji alpinist Kugy Julij, oče je bil doma iz Podklostra na Koroškem, mati pa je bila hči pesnika Jovana Vesela Koseškega. Srednjo šolo je obiskoval v Tricestju, na Dunaju pa je dovršil pravo, nakar je vstopil v očetovo importno in komisijsko trgovino. Še kot gimnazijec se je zanimal za botaniko; ekskurzijam v Istro in na Carso so kmalu sledili izleti v Alpe; zlasti se je oklenil Julijskih Alp. Svoje ture je popisal v številnih člankih in knjigah.

O življenju na ladjah skozi vekove

boste brali v „SVETU“

I. 1870. je francoski cesar Napoleon III. napovedal vojno Prusiji. Vojaški upor l. 1868. je pogl. špansko kraljico Izabelo, državni stanovi so ponudili krono princu Leopoldu Hohenzollerskemu, sorodniku pruskega kralja. Ta kandidatura je izzvala v Parizu in po vsej Franciji silno nevoljo, cesar in vlada sta sledila narodni volji in to tudi uradno sporočila pruskemu kralju; dasi je kandidatura že propadla, ker je princ Leopold krono odklonil. Ta korak je izvršil francoski veleposlanik Benedetti pri kralju Viljemu, ki se je prav tedaj mudil v Emsu. Čeprav je kralj pri jutranjem sprejemu z veleposlanikom vladno razpravljaj, je izjavil, da ne more sprejeti obvez, ki bi ga omejevale kot suverena vladarja. Ko je Benedetti hotel ponovno govoriti z vladarjem, je bil zavrnjen. O tem je kralj obvestil Bismarcka, ki je ostal v Berlinu, z dolgo brzojavko. Kanceler je brzojavko skrajšal in jo v žaljivi obliki objavil, tako objavljena semska depeša je povzročila pravi vihar ogorčenja v Parizu, kar je prisililo vlado, da je napovedala Prusom vojno.

20. mali srpan:

I. 1656. so se spopadli Poljaki s Švedi in Prusi pri Varšavi, kljub veliki številni premoči so slabo organizirani in oborožena ter nedisciplinirana poljska plemiška vojska ni mogla uspešno upirati švedskim veteranom iz tridesetletne vojne, bila je popolnoma premagana. (Primerjaj: Sienkiewicz, Potop!) Premagani Poljaki so nato po posredovanju Francozov sklenili mir v Alivi (1660). Jam Kazimir se je odpovedal vsem pravicam do švedske krone in odstopil Švedom Estonsko in Livonsko. Razen tega je priznal podobno kot prej švedski kralj bratiborskega velikega vojnika za suverena vojvodo v Vzhodni Prusiji, ki je bila dolgej fevd poljske krone, odsele so si Hohenzollerni prizadevali, da bi dobili še poljsko Zahodno Prusijo, kar se jim je dobrih sto let kasneje tudi posrečilo.

Naročajte in čitajte »SLOVENCA«

O življenju na ladjah skozi vekove

boste brali v „SVETU“

Novi grobovi

† Bogomila Šušteršič

Gospa Bogomila Šušteršičeva, soproga zadnjega deželnega glavarja nekdanje vojvodine Kranjske dr. Ivana Šušteršiča, je v nedeljo dopoldne nenadoma umrla na svojem stanovanju v palači Ljudske posojilnice na Miklošičevi cesti. Blaga pokojnica je bila hčerka šolskega nadzornika Josipa Šumana, pedagoga, pisatelja in slovničarja, ki je deloval na šolskovzgojnem torišču pred dobrih 70. leti in si je pridobil mnogo zaslug za slovenski jezik.

Pokojna gospa se je kot soproga deželnega glavarja v letih pred prvo svetovno vojno vneto udeleževala pri raznih katoliških humanitarnih in karitativnih društvi. Mnogo je trpelo neno dobro srce, saj ji je sin padel v svetovni vojni. Drugi sin, inženir Ferdinand Šušteršič, živi v Češkomoravskem protektoratu in je ravnatelj nekega večjega industrijskega podjetja na Češkem. V Beogradu živi še pokojničin brat dr. Janko Šuman, predsednik obrtnoposojilnega sodišča.

Pogreb pokojne Bogomile Šušteršičeve se ni točno določil, ker čakajo na prihod njenega sina inž. Ferdinanda. Bodi blagi pokojnici ohranjen časten spomin!

Osebnosti

Redovni jubilej. V zavetišču sv. Jožefa v Ljubljani se je na sv. Vincencija dan, to je 19. t. m., vršila tih ali slovesna proslava. Na ta dan je proslavila umisljenka s. Olivija Pelc 50-letnico svojega redovnega življenja. Ta dogodke pa poveča še okoliščina, da je tudi njena že pokojna sestra Marija sklenila svoje življenje po več kot 50-letnem redovnem življenju kot umisljenka. Omenjamo ta redek slučaj, da obvestimo o tem vse znanke kot sorodstvo, zlasti ribniške doline, kjer je stekla zibelka obema sestrami. Bog živi slavljenko!

Druga nova maša v Dobrepoljah

Dobrepolje, 18. julija.

Danes je bila po presledku enega tedna spet nova sv. maša, ki jo je daroval g. Peter Golob, doma iz Police pri Kranju. Cerkvene slovesnosti so bile v dobrepoljski farni cerkvi; novomašniku je pridigoval njegov brat g. Golob Franc; med mašo, ki ji je prisostvovalo vse polno ljudi — cenijo jih na 3000 — je lepo prepeval farni pevski zbor pod vodstvom g. Rafka Fabianja. Razume se, da je bila cerkev za to priliko najlepše okrašena, prav tako pa so visoki mlaji v Zdenski vasi zgovorno govorili daleč naokrog, kako pomnosti so Zdenčani, da lahko pozdravijo in gostoljubno sprejmejo v svoj krog mladega novomašnika.

V ožjem krogu pri prijazni Erčuljevi družini so novomašnika pozdravili rektor kanonik g. Simenc, župnik njegovega rojstnega kraja svetnik g. Filipič ter dobrepoljski dušni pastir g. Mrkun. Vsi gg. govorniki so poudarjali, kako srečen je lahko g. novomašnik, da je poleg drugih staršev, ki jih je našel v Erčuljevem očetu in materi, spet se sešel s svojimi praviimi starši; želeli pa so tudi vsi gg. govorniki, da bi obe novi maši vzbudili med dobrepoljsko mladino in fanti novih duhovniških poklicev.

Novi sv. maši je prisostvoval tudi krajevni poveljnik s svojim spremstvom. Navzoč je bil tudi poveljnik vaške straže s svojimi sodelavci.

— Sveta maša za dušnika za Ivanom Raztresenom, župnikom na Suhorju pri Metliki, bo na dan obletnice njegove mučeniške smrti, 21. julija ob 7 zjutraj v ljubljanski stolnici pri oltarju sv. R. Telesa. Vsi številni prijatelji in znanci se ga bodo prav gotovo spomnili v molitvi.

— Za obletnico smrti pokojne gospe Frančiška Jaklič roj. Kastelic bo sv. maša v sredo, 21. julija, ob 7 v cerkvi sv. Nikolaja.

— Na Državni dvorazredni trgovski šoli v Ljubljani je bil završni izpit ob 23. junija do 17. julija 1943. K izpitu je prišlo 66 kandidatov in kandidatnih. Izpitnemu odboru je predsedoval g. inšpektor Francesco Spazzapan. Kandidat (inje) so opravili izpit ali z odličnim uspehom: Hubad Darja (opr. ustn. izp.), Hubad Slava (opr. ust. izp.), Solinc Marija, Hajnrihar Jelka, Kislinger Sonja, Lumir Tatjana; b) s prav dobrim uspehom: Bergant Anton, Kavčnik Ivan, Kosmerlj Franc, Kump Franc, Sircelj Franc, Verlič Janez, Bač Viktorija.

Boje Pavla, Hribnik Vida, Korenčan Vida, Kosec Božidar, Kovačič Cvetka, Krušič Ivana, Merčun Majda, Miklavčič Marija, Sipelj Emilija, Ček Stefanija, Čuš Milena, Habjan Zofija, Hvastja Marija, Jereb Stana, Jug Mira, Macarol Slavica, Obratovič Marija, Okretič Ivana, Oven Amelija, Steiner Vida, Škerjanec Draga, Umek Romana, Zabkar Jozica; z dobrim uspehom: Čerk Ivan, Jakop Vinko, Kraje Viljem, Levstek Jože, Svetlič Stane, Böhm Marija, Juntos Draga, Krže Ema, Lavrič Ana, Pezdur Angela, Sedej Vekoslava, Sinkovec Blanka, Trampuž Amalija, Zor Marija, Eržen Marija, Glavač Zvonka, Jalovec Vera, Jerman Amalija, Maurer Editha, Slapar Valentina, Mergenthaler Dore; z zadostnim uspehom: Šava Jože, Vadal Kazimir, Brecljnik Veronika, Lenč Ana, Skubic Antonija, Šušteršič Draga. Tri kandidatnice so bile odklonjene za 3 mesece. — Delodajalci, ki žele dobiti dobre nove pisarniške moštve, naj se obračajo na ravnateljstvo Državne dvorazredne trgovske šole v Ljubljani. — Prijave za I. in II. razred šolskega leta 1943-44 sprejema ravnateljstvo Državne dvorazredne trgovske šole v Ljubljani v teku avgusta 1943 med 9. in 11. uro. Natančnejša navodila so objavljena na razglasni deski.

— Vročili juljski dnevi. Vremenski pregled za prvo polovico julija kaže, da smo imeli v tem času 7 prav vročih dni, ko je bila dosežena najvišja dnevna temperatura nad +25°C. Do nedelje, 18. t. m. pa je bilo 10 vročih dni in je bila v soboto, 17. t. m. dosežena v letošnjem poletju doslej najvišja dnevna temperatura, ko je bilo v senci +29.8°C, na soncu pa celo nad 30°C. Bilo je v juliju že 10 deževnih dni, ko je padlo do 108 milimetrov dežja. Vrstile so se po hudi vročini lokalne nevihte. Zelo vroči dnevi so bili najprej od 3. julija do inkl. 6. julija, nato je dnevna temperatura padla pod 25°C, pa se je 12. julija spet dvignila nad 25°C in vročina traja še vse dni do nedelje. Vroča je bila nedelja. Temperaturni maksimum +28.8°C, zjutraj v nedeljo minimum +14°C Celzija. Izredno soparno je bilo v ponedeljek zjutraj, ko je bila v senci znanomovana minimalna jutranja temperatura +19°C, najvišja jutranja temperatura v tem poletju. V nedeljo je ponekod padlo nekaj kapljic. Pripravlja se je huda nevihta, toda oblaki so bili z močnim severnim vetrom odgnani v druge smeri proti jugu. Poročajo, da so bile po nekaterih krajih na Dolenjskem hude nevihte s točo. Barometer je v ponedeljek zjutraj padel na 757.9 mm.

O življenju na ladjah skozi vekove

boste brali v „SVETU“

— Sv. Aleš (17. jul.), sv. Marijeta (20. jul.) in sv. Elija (20. jul.) v slovenskih pregovorih. Ajda Aleševa je jelševa (o sv. Alešu sejana). — Sv. Aleš hladen, meglen — dolga in lepa jesen. — Sv. Aleš soparen in suh, napravi za zimo si dober kozuh. — Veliki teden imajo duhovniki ajdovo setev (največ dela), Alešev teden pa kmetje (ob ajdovi setvi). — Ajdo je najbolje sejati Marijati teden. — Ako je sv. Marijeta dan deževen, lesnik bo tisto leto črven. — Če na dan sv. Marijete deži, orehov pričakovati ni, seno se ne more posušiti, lesniki bodo črvtoviti. — Če sv. Marijete dan deževalo bo, težko pod streho boš spravil seno. — Če ta dan grmi, lesnikov ni. — O prsu pravijo: O sv. Marijeti je latica (ima že latje), o sv. Jerneju (24. avg.) je potica (je zrelo in ga manejo in jedo takrat potico). — Se drži kakor bi bil sv. Marijeti olje izpil. — Sv. Marijeta — grom in strelo obeta. — Sv. Marijeta kaže pase. — Ga varajo kakor svetniki sv. Elija (ker mu nočejo povedati, kdaj je njegov god, da ne bi streljal — treskal. Ta dan rado treska). — Gre ko Elija (hitro). — Kadar grmi, se vozi sv. Elija v nebo. — Na dan sv. Elija se ne sme žito zdevati. — O grom Elijev! — Sv. Elija bliska, sv. Hieronim (20. jul.) pritiaka (grmi). — Sv. Elija se vozi v goreči kočiji. — I. šašelj.

— »DOLOREX« tablete proti zobobolu. V lekarnah 2.50 lir.

— Na Moravskem so odkrili stare grobove. V bližini Olomuca so našli delavci, ki so kopali ilovico, na stare grobove, v katerih so našli žare s pepelom. Že prej so na tem kraju našli ostanke razbitih žar, bronasto posodje in orodje iz rogov.

— 105 let stara žena. V Hoymu (Anhalt) je umrla najstarejša žena Srednje Nemčije vdova Viljemina Alsleben, ki bi 28. julija obhajala 105-letnico svojega življenja. Prav do zadnjih dni se je čustljiva starica zanimala za dnevne dogodke in posebno za poročila z raznih bojišč.

— Lisica se je ujela v vrč za mleko. Ko so nekateri prebivalci šlezvik-holštajnskega mesteca Wilster šli v gozd nabirati jagode, so zagledali lisico, ki je neprestano tekala v krogu. Glavo je imela vtičeno v vrč za mleko in je ni mogla izvleči ven. Vrč je nekdo v gozdu odvrzel in v njegovi notranjosti je imel ptičji par mladičev. Lisica je obidno dobila tek na mladiče, pa kljub svoji zvitosti ni pomislila, da je glavo le s težavo

NOVO!

Posebnost v slovenski religiozni literaturi

JEZUS KRISTUS

Po evangelijih priredil

DR. A. SNOJ

286 str. n. i.

Kratko, a popolno življenje Kristusovo, sestavljeno po besedah vseh 4 evangelistov.

Priročna žepna oblika.

Cena navadni izdaji broj. L 12.—, vezano v platno L 24.—. Izdaja na boljšem papirju vezano v pegamoid s barv. obrezo L 27.—, z zlato obrezo L 37.—, imitacija usnja z zlato obrezo L 42.—

LJUDSKA KNJIGARNA

V LJUBLJANI, PRED SKOFIJO 5
Miklošičeva cesta 6 - Podružnica v Novem mestu

zrinila skozi ozki vrat vrča, ven pa je ni mogla izvleči zaradi ušes. Tako je morala svojo požrešnost plačati z življenjem.

Iz Gorizije

Marijino svetišče na Monte Lussari. Priljubljena koroška božjepotna cerkev bo tudi letos odprta za romanja! V času od 4. avgusta do 12. sept. bo starodavna cerkev duhovno oskrbovana in lahko poroma k njej vsakdo, ki bo zahrepenel po višarski Materi božji.

Nova maša mladega glasbenika. Med letošnjimi novomašniki iz naše nadškofije je tudi g. Mirko Rener, doma iz S. Giacomo in Colle, nad 500 metrov visokega pogorja, ki na severni strani gleda v krasoto zgornjega predela vinorodne doline, proti jugu pa preko kršne planote obdružuje lepoto sinjega morja. Tu v svoji rodni vasi je g. Rener, ki je že priznan in mnogo obetajoč glasbenik, dne 4. julija svečano pel svojo prvo sv. mašo. Kakor povsod v naši deželi je tudi tu vsa duhovnja s sosedji vred slovesno praznovala najresnejši dan svojega odličnega sovaščana. Cerkev in domača hiša sta bili lepo okrašeni in zagrneni v zelenje. Na polti do cerkve je slavljence pozdravljalo več slavalokov. Zvočno in dovršeno je pel domači cerkveni pevski zbor, orgel je pa novomašnikov brat, četrtošolec Milko, ki tudi kaže velike glasbene sposobnosti. Slavnostno pridigo je govoril g. župnik Ivan Dražek, ki je svoj čas v teh prijaznih sončnih višinah pastiral. Po sv. daritvi so se novomašnik, njegovi domači in sorodniki ter prijatelji, med njimi več duhovnikov in bogoslovcev, zbrali v župnišču-k slovesnem obedu. Pod gostoljubno streho so v prijetnem kramljanju, med katerim so bila izražena g. novomašniku najpriznanejša vosečila za pot v težav polno življenje, prehitro potekle popoldanske ure in smo se morali kaj kmalu posloviti. Odšli smo v zavesti, da bo ostal dan požrtvovalnim šlaškim župljanom v trajnem spominu in v krepko oporo. Novomašniku kličemo: Bog živi novega delavca v vinogradu Gospodovem in blagoslovi njegove glasbene talente, ki naj done v čast božjo in v ponos nam vsem!

S Spodnjega Stajerskega

V Mariboru sta umrla: 15-letni hlapec Rudolf Iskrač iz Poljčan in 52-letni knjigovodja Rudolf Erhart. Na Dunaju je umrl vojak Jožef Regoršek, čigar truplo bodo prepeljali v Maribor. V Spodnji Poljskavi pri Pragerskem je umrla 60-letna Ivana Špes, v Ilovi pri Sv. Benediktu v Slov. goricah pa 33-letna Ana Kralj.

Poroke. V Mariboru so se poročili: Jožef Murko, avtomehaničar, in Marija Jarošovec, gospodinja, Leopold Kolar, kleparski pomočnik, in Terezija Golob, Bernard Knez, delavec, in Irma Pecold, vinarica, Ludovik Kranjc, skladiščni delavec, in Elizabeta Kramberger, delavka, Rajko Mahar, žel. kurjač, in Jožefa Pivec, šivilja, Stefan Lahm, upokojenec drž. železnice, in Katarina Čeh, postrežnica, Ivan Vogrin, polir, in Pavla Marondini, tovarniška delavka, Jožef Javk, delavec, in Ljudmila Gundelj, Pri sv. Benediktu v Slovenskih goricah sta se poročila Franc Kramberger in Helena Pliberšek, oba iz Zgornje Ročice.

S spom si prerezala žilo. Na Pohorju se je vračala 22-letna delavka Marija Peruš s svojimi tovarišicami z njive, kjer so želi pšenico, proti domu. Mahala je z obema rokama in ni mislila na to, da ima njena tovarišica v roki srp. Nenedoma je z roko močno zadela ob srp in si prerezala žilo na desni roki. Prepeljati so jo morali v mariborsko bolnišnico.

Ljudsko gibanje v Mariboru. V prvi polovici meseca julija je bilo v Mariboru 99 rojstev (60 dečkov in 39 deklic), in 45 smrtnih slučajev (25 moških in 20 žensk). Poročenih je bilo v tem času 33 parov.

Drobna ljubljanska kronika

Ribiški lov v Gruberjevem prekopu. Pravice ribolova v Gruberjevem prekopu ima že stoletja Križevniški red, ki ima to pravico tudi v Ljubljani. Red je pred leti oddal ribolov v našem nekem interesu — ribiču, ki je sedaj dovolil znancom in drugim ribičem, da smejo v Gruberjevem prekopu loviti kline in mreže, šuke so izvezle. V sedanjih poletnih vročinah je postalo zlasti ob popoldnevih zelo živahno na raznih krajih Gruberjevega prekopa. Tja prihajajo ribiči, ki vtrajno love kline in mreže in so se mnogo ne zmenijo za vročino, ko si polkečo bolj senkate kraje. Od Karlovskega mostu tja do Kodeljevega lahko sprehajalec naleteti na skupine in posameznike — ribiče. Nekateri so srečni in so deležni Petrovega blaga. V soboto in v nedeljo je bilo povsod ob Gruberjevem prekopu zelo živahno. Tudi kopaleci so bili zelo živahni. Kopalna sezona je zdaj, ko se bližajo vroči pasji dnevi, v polnem razmahu. Povsod na prostem ob Ljubljani in njenih pritokih je v hvala že od prvih dopoldanskih ur tja do večera vesel živah. Kopalo se je staro in mlado, moški in ženske. Povsod je vladal še primerno vzoren red. Zanimivo je za sedanje dneve kopalne sezone, da so latvne obleke, perila, čevljev in drugih stvari v kopališčih zelo redke. Kronika jih skoraj ne zaznamuje.

Ponesrečenec in Ljubljani. Z vralim mlekom se je hudo ponesrečil po prvih letih sinček mizarja Marjana Orasija Desno. Sinček si je zlomil pri padcu 12-letni profesor sin Janez Lapuh. — Nekaj voznik je povzročil 3-letnega delavčevega sina Jurija Hajnjarja. Dobil je notranje poškodbe. — Krosnar, 43-letni Jože Kamio je padel in si hudo poškodoval hrbet.

Smrtna nesreča in Ljubljani. V soboto popoldne je železa na kopanju zahtevala novo smrtno žrtev. Prav tam, kjer je bilo največ kopalec, na Spieli, se je poleg drugih kopalo tudi nekaj vajakov. Enemu izmed njih, ki ni bil več plavalja, je v hipu zmanjkalo tal in voda ga je potegnila na dno. Tok ga je takoj pograbil in vse iskane je bilo prvi dan zaman. Šele v nedeljo zjutraj so nesrečnega potegnili iz vode. Prav tako bi kmalu postala žrtev kopanja še en vojak in mlad fant, ki pa so ju pravčasno rešili iz vode ter z nmetnim dihanjem spet spravili k življenju. — Smrtna nesreča vojakov, ki je vzbudila mnogo sočutja, ter ostala dva pripetljaja, naj bosta vsem navdušenim kopalcem, nevezim plavalja, opomin, naj si ne držejo preveč.

Gledališče

Drama:

Torek, 20. julija ob 19.30: »Stari in mladi« Red Terek.

Zaključek dramske sezone

Anton Medved: »Stari in mladi«. Drama v treh dejanjih. Priredil Milan Skrbinšek. Slika iz našega kmečkega življenja. Drama prevzika in otroške nevednosti. Stremljenje mlade kmečke generacije po lažjem življenju, proe od dela na polju, ki jo privede do prestopkov. Režija Milan Skrbinšek. Zasedba vlog obhajala, le vlogo Lene igra to pot gospa Mira Danilova.

Uprava Državnega gledališča javlja n. n. abonement: dramska sezona so bo zaključila z današnjo abonentsko predstavo za Terek, »Stari in mladi«. Ostale obveznosti do abonementov bo izpolnila uprava v novi sezoni.

Zadnja predstava Medvedove igre »Stari in mladi«, bo v torek za red Terek. Osebe: Jamnik — Lipah, France — Presestnik, Mica — Starševa, Meta — Simčičeva, Separ — Gale, Tine — Verdonik, Alena — Mira Danilova. Kragelj — Gorinšek, Blaže — Bratina, orožnik — Blaž Benedičič. Režiser: M. Skrbinšek.

Opera:

Torek, 20. julija ob 19: »Tih vodav. Red B.

Sreda, 21. julija ob 19: »Mrtve očie. Red Sreda.

Četrtek, 22. julija ob 19: »Madame Butterfly. Red Četrtek.

Gostovanje Zlate Glunglenčeve. V četrtak bo pela priljubljena gostja Puccinijeva »Madame Butterfly«. Opozorjamo na ta nastop. Ta opera z Glunglenčevbo bo uprizarjena še v četrtek, 22. t. m. za red Četrtek. Razen tega bo pela Glunglenčeva v nedeljo 25. t. m. naslovno partijo v »Traviati«, izven abonmaja.

Naznanila

RADIO, Terek, 20. Julija. 7.30 Lahka glasba — 12.20 Plošče — 12.30 Predavanja v slovenski — 12.45 Napovi in romane — 13. Napoved časa. Poročila v italijanskih — 13.10 Poročila Vrhovnega poveljstva oboroženih sil v slovenskih — 13.12 Orkestralno glasbo vodi dirigent Gallino — 14. Poročila v italijanskih — 14.10 Koncert radijskega orkestra, vodi dirigent D. M. Siljanec. Simfonična glasba — 15. Poročila v slovenskih — 17. Napoved časa. Poročila v italijanskih — 17.10 Pet minut gospoda X — 17.15 Plošče — 18.10 La Voce del Padrone — Columbia — 19.30 Poročila v slovenskih — 19.45 Politični komentar v slovenskih — 20. Napoved časa. Poročila v italijanskih — 20.20 Romane — 20.30 Koncert Adamičevega orkestra — 21.30 Komorna glasba — 21.45 Orkester pesmi vodi dirigent Angelini — 22.30 Predavanja v slovenskih — 22.30 Klasični orkester vodi dirigent Manno — 22.45 Poročila v italijanskih.

LEKARNE. Nočno službo imajo lekarne: Mr. Leustek, Reševanja e. 1; Mr. Babovec, Kongresni trg 12 in Mr. Komotar, Vič, Tržaška c. 48.

Polizvedovanja

Izgnanila sem krom zapusteno uro, moder Jeremšek, v nedeljo ob 2 od Tovarniške 3 do železniškega predora vraga 200 korakov. Prosim lepo, vrnila jo proti nagradi: Marta Lipovšek, Tovarniška 3.

Belo stamnatno torbice sem pozabila v kavarni »Presestnik«. Poštenega našli boste lepo prosim, da jo vrne, posebno dokumente, ki so za njega nepomembni — proti visoki nagradi.

Domačija v cvetju

Tomaž Poklukar

Družba je postajala vedno bolj živahna; v mali dvorani, ozaljšani pod stropom s smrečjem in s pisanimi trakovi, se je razlegal glasni živah, prepleten zdaj s smehom, zdaj z godbo ali pesmijo. Čez čas so prinesli med goste živega prašička, pečenega purana in sladko torto ter pričeli z dobrodelno dražbo v prid gasilnemu društvu. Kdaj pa kdaj se je tudi Matevž oglašil in primaknil desetak, posebno pa se ni gnil. Pustil je veselje drugim, da so se lahko postavljali z belimi denarnicami.

V tem oziru se je zlasti odlikoval Janez, ki ni dal prej miru, kot da so v tretje izklicali krulčo živalico in mu je posadili v naročje. Po vsej domeni je šlo od ust do ust njegovo ime, vsi so vedeli, da mora biti Matevžev prijatelj hudo denaren. Revč je stal s prašičkom v rokah in ni vedel, kaj naj bi počel z njim.

Dobro je čutil, da se pred Majdo ni postavil, čeprav je imel samo to v mislih, ko se je gnil z deseti. Kolikor toliko je bil razočaran. Tedaj so ugalsili luči in dvignili zavoso na odru. Vse je utihnilo, samo žival v Janezovem naročju je kdaj pa kdaj zakrulila.

Na odru se je pojavil mož, na-

šemljen v čarovnico; predstavljal je staro leto in se v šaljivih besedah poslavljaj od njega.

Nato je prišla mlada deklica s stensko uro v roki. Odbila je dvanajst ter voščila gostom srečno novo leto, zdravja, veselja, dobre letine in dobrih cen lesu. Čaše so zažvenketale, ljudje so si stiskali roke, s križem krazem poljubovali in si odprtega erca voščili vse dobro za prihodnjih tristo-petinsštideset dni.

Matevž se je približal Majdi s čašo v roki in ji vzpodbudno pogledal v oči. Razumela je, na kaj je mislil. Bog te usliši, moj dragi, je dejala v mislih ter izpla do dna, kakor je bil storil tudi mož.

Zdaj se je Janez naveličal svoje trofeje. Enostavno je spustil prašička na tla — naj gre ščene kamor hoče, si je mislil — zdaj je hotel tudi on voščiti. Majda mu je samo stisnila roko in se obrnila spet k mladi Vidi Tičarjevi. V prikupnem dekletu je odkrivala svojo novo prijateljico. Vida je tudi zdaj opazila njeno zadržanost; čudila se je njenemu ponosnemu vedenju.

V pozni uri niso več tako vneto plesali, pač pa so se tem bolj glasno pogovarjali; tu pa tam o resnih, ve-

VZGOJA in DOM na daljnem vzhodu

V Evropi se starši bavijo s premišljevanjem o prihodnjih otroških poklicih že kar od dvanajstega otrokovega leta dalje. Da se dožene posebna nadarjenost, imamo poklicne posvetovalnice. Tega na Japonskem ni. Za moške poklice je nekako v moškem bistvu podana smer. Le malo japonskih deklet se izobraži za učiteljice ali za bolničarke; zelo redko ostanejo ženske vse življenje v trgovskih ali industrijskih podjetjih. Za japonske dekletke je ena in edina pot do splošnega ženskega poklica — za zakon. Nobena dekleta ne ostane neporočeno četudi je revna, grda, omejena ali celo pohabljen. Za starše je največja krivda, ako ne skrbijo za to, da se hči med 18. in 24. letom ne poroči. Še vedno je namreč navada, da starši sami ali po zaupnih osebah izberejo za svoje otroke že zelo zgodaj zakonske druge, ne da bi vprašali le-te za priistank.

Japonski dom
Japonska dekleta in žene so pokorne, spoštljive, v dom usmerjene in mirne že izra mlada in se zato pokoravajo tudi tej navadi, ki jih razreši marsikaterih razočaranj in marsikaterrega nemira. V svoji domačnosti je Japonska spoštovana; je dobra gospodinja in skrbna mati. Nikoli ni v družini slišati prepirljivih, trdih in grdih besed, nikoli videti pretepanja otrok; zato so pa tudi le-ti mirni, veseli in se igrajo brez prepira in pretepa. V vsaki družini je mnogo otrok in tako se navadijo skrbeti večji za manjše brate in sestre.

Do drugega leta nosi mati otroka na hrbtu; dolgo ruto zavije mati okoli prsi in bokov, otroka pa pritrdi z njo za život in noge. Tako prenašajo tudi večje sestre svoje mlajše bratce in sestre in se pri tem igrajo najrazličnejše otroške igre: mečejo žogo, sujejo kamenčke, ali berejo in pišejo. Tako tudi matere domače delo pri pestovanju prav nič ne ovira; lahko kuhajo, pometajo, hodijo kupovat in imajo vedno lahko svojega otroka pri sebi.

Te cule so tudi sicer posebnost. Rute, ki se potem porablajo za to, so najrazličnejše v barvi, blagu in vzorcu; so iz bombaža ali volne in v vseh drugih blagovih do najlepše krep-svile. V to ruto zavijajo vse tisto, kar pri nas zavijamo v papir ali nosimo v torbicah. S temi rutami uganjajo pravi luksusi in jih uporabljajo za priložnostna darila. Darovati in obdarovati pa znajo Japonci bolje in lepše kakor vsak drug narod. Ob vsakem obisku, ki ga napraviš, dobiš nekaj v dar: slaščice, potico ali kako drugo malenkost. Vsak obisk pa mora tudi nekaj prinesiti. Gostoljubje je splošna poteza vsakega ljudstva. Učiteljica, ki pride v hišo poučevati, ne dobi samo skodelice čaja in peciva, ampak tudi prav pogosto še druga darila. Ob novem letu so obdarovanja vsesplošna, seveda z ozirom na premoženje, pa tudi splošna pazljivost in dobra volja najde nekaj primerne, s čimer napravi veselje. Po močnosti pa so ob tej priliki darila drago cenejša.

Nakupovanje je na Japonskem posebno veselje; zlasti v Tokio, kjer je prav posebno dovolj prilike za nakupovanje najrazličnejših drobnih predmetov, katerih je na Japonskem kot izdelkov domače industrije brez števila; iznajdljivost in izredna spretnost izdelava vsega, kar najdemo pri nas v velikomestnih trgovinah.

Trgovine so odprte zjutraj od 8 ali 9, do zvečer do 11 ali še dalje. K temu pa je še v večernih urah na širokih cestah kramarjev in ponudjalcev vsakršnih drobnarij vse polno, da se sprehajalci gibljejo na pravem semnju. Umetne in preproste igračke, slike, knjige, cvetje — vse je razstavljeno na nizkih mizicah po osmi večerni uri in bajno razsvetljeno.

Stotisoč časopisne naklade
Znani so japonski časopisi, ki izhajajo v stotisočih vsakdanje naklade. Tudi tedniki so zelo razširjeni. Tedenske in mesečne izdaje raznih ženskih in deklinskih listov so zelo lepo urejane in opremljene. Mnogo evropske literature boro na Japonskem v dobrih prevodih. Škoda le, da prevajajo najslabšo literaturo in dobivajo tako Japonci najslabše pojme o zahodni izobrazbi.

Da Japonci spe na tleh, se nam zdi čudno. Pač niso prijatelji pohištva, kakor mi. Omare imajo vdelane v zid in imajo premikajoča vrata. V omare spravljajo posteljnino: debele in tople prešite odeje in podglavnike. Vsak večer razgrnejo na tla skrbno očiščene štorije in ležejo nanje zaviti v tople odeje. Za počitek se preoblečejo v nočne kimono, ki so za zimo podloženi z vato. Na ta način ni v sobah prav nič treba posteljnjakov. Pač pa imajo v stanovanjskih sobah vse polno nizkih mizic in blazin. V vsaki taki sobi je tudi šivalna mizica in največkrat tudi steklena omara. Sedeti je možno samo na blazinah na tleh. V vseh kotih so postavljene vaze s svežim cvetjem. Tako soba se kaj hitro lahko spremeni v spalnico, kjer dobi prostora prav mnogo ljudi, četudi so družine

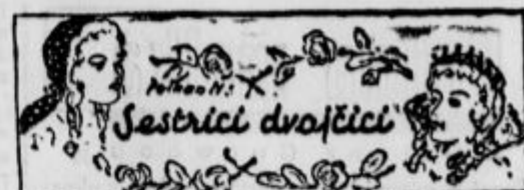
zelo obdarovane z otroki. Zjutraj se posteljnina prezrači na verandi in spravi v stenske omare. V boljših hišah ne manjka kopalnice, ki jo uporabljajo vsi družinski člani vsak dan za vroče kopeli. Pa tudi sicer je zelo mnogo javnih kopalnic, kjer se za mal denar lahko koplje. Tudi najrevnejši Japonec je zelo čist in snažen.

Spanje na tleh
Spanje na tleh je japonski narodni običaj, ki se pa v zadnjih letih že zlasti v premožnih slojih zelo opušta. Le-ti si svoje nove hiše in vile opremljajo že na evropski in ameriški način s posteljami in drugimi mobilijami, kar tako zelo jemlje prostor in povzroča mnogo več dela. V odličnih japonskih hišah imajo tudi posebne sobe za goste, ki so bolj ali manj posrečeno opremljene za tujega, največkrat evropskega ali ameriškega gosta.

Japonske stavbe imajo svoje značilnosti že zunaj s svojimi vijugastimi strehami in okrasiki. Po večini so lesene. V velikih mestih pa se vidi seveda skoraj izključno samo na evropski način zgrajene hiše in palače. Bogataši pa radi poleg svoje tipične japonske hiše, ki se le težko ločijo od nje, postavijo še zidano evropsko zgradbo. Vidijo se n. pr. v Tokiju palače v pravem italijanskem slogu. Seveda pa v teh za Japonca tujih hišah manjka tistega udobja, ki ga je vajen v svojih lesenih in na japonski način urejenih hišah, kjer so negovali staro tradicijo in domače navade že dolga stoletja.

Gospodje hodijo po večini že v evropskih oblekah, dočim so gospe še pridržale tudi v modernih hišah svoj značilni kimono. Mladina, ki se zelo posveča športu, pa stare navade močno opušta.

Zdi se, da stare Japonske ni več. Najbrž bodo v nekaj letih izpremenili ves način življenja in dela ter ga povsem prikrčili na evropski način.

»Če je ona tu, mora biti skrita v vrtu pod kakom grmom,« si je dejal divjak. »Seveda, če se mi ni le vse sanjalo,« je premišljal.

Prav pod grmom, na katerega je mislil divjak, je bila skrita Marjetica.

Vsa sključena je klečala na tleh in v stiski prosila: »O Bog, pomagaj mi, samo sedaj mi še pomagaj, da me zamorec ne najde, pa bom pridna, nikdar več ne bom nikomur storila nič žalega!«

— Pustil sem jo v veži pred uradom.
— Pojdi ponjo in jo položi tja v kot.
— Drugi kupec je šel, prinesel kožo in jo položil na imenovani kraj. Nato se kadi obrne k Ahmedu: »Ti si se dogovoril s prvim kupcem za dva in pol denarja, ker pa le ta ni še prišel z denarjem, si prodal kožo drugemu in dobil tri denarje. Jih imaš?«

— Imam jih.
— Položi jih na mizo k prvemu denarju.
Ko se je tudi to zgodilo, je kadi razsodil: »Ti prvi ne kupuj nikoli brez denarja in ne vznemirjaj ljudi v mestu. Ti drugi ne goljufaj in ne povzročaj draginje. In ti Ahmed, ne pečaj se s takim, ki nimajo denarja, in sedaj glejte, da se zgubite vsi trije. Marš.«

Kadijevi slugi so vrgli vse tri ven, ker so se obotavljali in niso hoteli ubogati. Kožo in denar pa je kadi, muzej se, spravil kot plačilo za pravično razsodbo.

Ali že veš...
... da izleže gosenačka sviloprepka okrog 500 ječee, ki prezimijo?

... so nedavno odkrili na Norveškem način, kako se dá s pomočjo las na glavi določiti starost človeka. V ta namen so nekaj las raztopili v posebni kemični tekočini. Lasje mladih ljudi se raztopijo prej kot lasje starejših ljudi. Zdaj imajo že posebno starostno tablico na podlagi las in zares se letnice starosti skoraj natančno ujemajo z dognanji iz raztopin las.

... da so Angleži šele leta 1868 nehali svoje kazenske pošiljke v Avstralijo?

... da so okrog leta 1700. prodali Nemci prusko kolonijo ob afriški zlati obali za 6000 zlatnikov Nizozemski?

Sultan v izgnanstvu

V Madridu, v juniju. V svojem izgnanstvu, v Tangerju, je te dni umrl prejšnji maroški sultan Abd el Aziz v starosti 70 let, in sicer zaradi erčne kapi. Ko so bili leta 1894 razglasili Abd el Aziza za sultana, je bil Maroko že v političnem območju Evrope. Francija, ki je silila iz Alžira na zahod in jug, in pa Anglija, sta skušali pospešiti to, dotlej še neodvisno šerifsko državo, da bi si tako utrdili svoj vpliv v tem, gospodarsko in strateško jako važnem, severnoafriškem kotu. Španija pa, ki je Maroko njeno naravno predzemlje, na ki je imela že od 16. stoletja dalje, onstran morske ožine svoja oporišča, se je le počasi in oklevaje bavila s temi dozorevajočimi načrti. A zaradi vedno bolj jasnih namenov drugih držav, je bila tako rekoč prisiljena, da je tudi ona poslegla vmes. Dozdeva se, da mladi sultan ne bi bil ničesar slutil o pravih ciljih Francozov in Angležev. Ali pa je zares verjel, da si bo pod varstvom tuje sile pridobil zase varno, z raznimi evropskimi častmi oklepšano življenje, ki so mu ga tuji agentje neumorno slikali v najbolj vabljivih barvah. Kmalu se je mnogo bolj zanimal za gramofone, kolesa in fotografske aparate kot za vladno in blagor svojega ljudstva. Medtem ko so sultana s ceninami darili zmeraj bolj vezali na slepilo evropskega napredka in ga s spletkami zmeraj bolj odu-

jevali njegovi deželi, pa so agentje na drugi strani podpihovali verske in politične vstaje maroškega ljudstva, ki je zmeraj manj zaupalo svojemu sultanu zaradi njegove evropske naklonjenosti.

Istočasno pa so bili sklenjeni že prvi sporazumi med evropskimi državami, ki so naznanjali konec neodvisne maroške države in čez štiri leta nato ni bilo nič več neodvisnega Maroka. Francija si je s podporo svojega angleškega zaveznika pridobila največji kos. Sultana Abd el Aziza so dali v izgnanstvo v Tanger. Čeprav se ni vmešaval v spletke svojih držav-gospodarin in med maroškimi plemeni, je bil vendar, posebno še med svetovno vojno in med boji rifskega kabilov budno opazovan in strogo zastražen, tako da so starega sultana malokdaj videli na tangerskih cestah, ker je bil vedel v svojem belem dvoru in svojih vrtovih. Šele poslednjih deset let se je to nezaupanje razpršilo in so ljudje sultana videvali tudi v Tangerju na ulicah in mu izkazovali vso čast in spoštovanje. Dozdeva se pa, da je v poslednjih letih spoznal, kako je postal žrtev evropskih spletk in da mu ni bilo težko ločiti se od sveta.

Salamonska razsodba

Ahmed je prinesel na trg kravjo kožo na prodaj. Kmalu dobi kupca žida, ki je pripravljen, da mu odkupi kožo za dva denarja in pol. Ker pa ni imel pri sebi te vsote, je rekel Ahmedu, naj ga počaka, ker gre domov ponj in se takoj vrne.

Medtem pa se oglasi drugi kupec in ponudi za kožo tri denarje. Ahmed mu ves zadovoljen izroči kožo, ker je že nekaj časa zaman čakal na vrnitev žida.

Nesreča je hotela, da se je žid vrnil v ietem trenutku, ko je drugi kupec hotel oditi s kupljeno kožo.

Začel se je silovit prepir. Nobeden od njih ni hotel popustiti, dokler niso sklenili, razsodbo prepuštili kadiju.

Kadi, ki je široko sedel na svoji preprogi in pušil iz dolge pipe, si je dal na dolgo in široko opisati sporno zadevo.

Obrnil se je k prvemu kupcu: »Ti si torej prvi kupil kožo?«

— Dal.
— Za koliko?
— Za dva in pol denarja.
— Kje je denar? Ali ga imaš pri sebi?
— Tu je v moji roki.
— Položi ga tja na mizo!
Žid je položil denar na mizo in kadi se je obrnil k drugemu kupcu. — Ti si prišel pozneje, kupil kožo in jo takoj plačal?

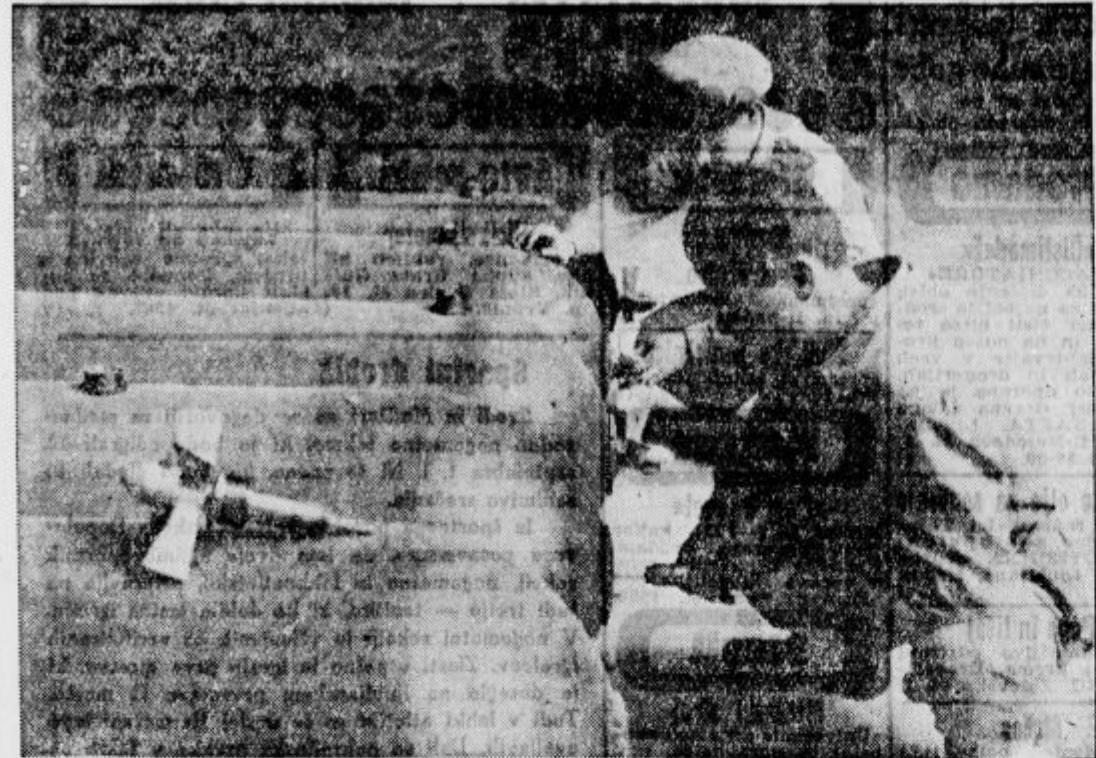
— Tako je.
— Koliko si dal zanj?
— Tri denarje.
— In si sedaj posestnik kože?
— Imam jo.
— Kje je?

čudno, da mu je prišlo kaj takega na misel. Doslej je bil samo vesel, če jo je videl pri zemlji. Odhod nenadna sprememba?

VII. poglavje Minula so leta

Minula so leta.
Stari Andraž je zaman čakal, da bi brezskrbno sedel za peč in pripovedoval pohorske pravljice svojemu vnuku, ki bo prevzel domačijo potem, ko bo tudi Matevž omagal. Do tega je seveda še zelo daleč; Matevž šele leze v najboljša leta, toda sinaha še ni izpolnila pričakovanja.

Tisto poletje po prvem letu zakona je zažarela nad Andraževino zarja upanja. Kako vesel je bil Matevž, ko mu je razodela, da pričakuje otroka. Tako razigran je bil, da se je marsikatero popoldne odtrgal od dela in se posvetil razvedrilu svoje žene. Hodila sta na izlete, prav posebno veselje pa je imela Majda z ježo. Nekoč sta jahala daleč v gore k oglarjem. To je bilo onega usodnega nedeljskega popoldneva, ko je zagledal Matevž na poseki srnjaka in se je podal v dir za njim da bi se do siteda zagledal njegovih urnih skokov. Tudi Bistra z Majdo je sledila in se pridružila dirki. Oba sta uživala v divji ježi, Majda bolj kot mož, ker je šele zdaj začutila slast hitrosti. Povsem je pozabila na to, da sta se zmenila, da bosta jezдила samo v koraku.

Revizija torpedov v skladišču nekega italijanskega letalskega oporišča

cinoma pa o veselih zadevah. Ko so začeli pripovedovati šale, je Matevž opazil, da padajo vedno bolj krepke. Tudi ženske so dobivale pogum, ko so videlo, kako se je omizje smejalo. Samo osemnajstletna Vida je zardevala, pa tudi Majda se ni smejala. Matevž je to opazil in je naročil podcem naj spet zaigraj. Nekaj moških je prijel ženske za roke, ostali pa so obsedeli. Za ples so postali že preveč leni.

Med tem so našli ubogo ščene, ki se je klatilo po kotih; prinesli so ga z mazovalcu na družbi. Ta je ponudil prasička najprej Majdi; odklonila je dar in mu svetovala naj ga da tej ali oni revni družini. Nazadnje ga je rešil zadreg domači mesar, ki je obljubil, da ga bo zaklal in očistil, če ga sprejme gospodična Vida in povabi jutri — kaj jutri! — danes popoldne — vso družino na malico.

Misel je bila Janezu nad vse všeč in tudi Vida se ni branila.

»Gospa, hote prišli z Matevžem?« je vprašala Andraževa, Matevž jo je prehitel ter obljubil, da se bosta odzvala povabilu.

Ob pol 4. zjutraj sta se vračala Andraževa dva proti domu. Bil je tako hud mraz, da je škripalo pod nogami. Matevž je prijala svežina zimske noči, kajti v dvorani je že preveč smrdelo po tobaku in po razlitem vinu. V trdni temi sta hodila druga za drugim ter se pogovarjala o veselem večeru.

Nikoli še niso hodili Andraževi tako pozno domov. Perun je bil hudo razburjen, ko sta v tako nenavadni uri odklepala vrata.

Na novega leta dan ju je sončno vreme zvalilo na smuč, zdaj je ni več učil kristijanije, zdaj sta samo uživala v prelesti zime. Ves svet je bil bel, prostrane snežne poljane pa še neizhojene. Popisala sta jih z ozkimi smučinami ravnimi in zavirami, pri tem pa sta uživala veselje, za katero sta vedeli samo njuni srca.

Matevž bi prav gotovo ostal na smučeh vse do poznega mraka, če ga ne bi žena spomnila, da ju čakajo pri Tičarjevih. Tedaj sta ubrala smer naravnost proti Sv. Lovrencu. V licih jima je žarelo in Majda je bila vsa zasnežena, ko sta padla v sobo, kjer je dišalo po pečenki, vinu in tobakovem dimu.

Ko so zagledali mlado ženo v smučski opravi z belimi jeleni na prsih, se je marsikdo spomnil, da ima nekeje na podstrešju stare smuči, ki jih že dolgo ni imel na nogah. Učitelj Pšeničnik je celo predlagal, da bi ustanovili smučarski družabni krožek.

Do tega sicer ni prišlo, pač pa so potem ljudje večkrat videli, kako se je vzpenjala Vida Tičarjeva s smučmi proti Andraževini. Dvakrat ali trikrat je bil tudi Janez z njo.

Na pusti torek so še enkrat plesali v šentlovenski dvorani, v postnem času pa so se začele družabne

vezi rahljati. Nič ni prišlo vmes, le zemlja se je budila in priklepala Andraževga Matevža nase. Z Matevžem tudi Majda, zakaj ni mogla držati rok križem, ko je imela tako podjetnega življenjskega tovariša.

Znaga pod bregom je pela dan za dnem do poznega večera, ob žagi pa so se vzpenjali vedno višji skladi desk in plohov.

Oče Andraž je začel pomalem pešati. Opravljal je samo še lažja dela, vse drugo je prepuščal sinu. Mati je še vedno hodila na njive, doma pa je Majda skrbela za kuhinjo in vrt. Ni bilo več časa za izlete; minul je že mesec, odkar sta bila zadnjič v mestu. Vse, kar sta govorila čez dan z Matevžem, so bile gospodarske zadeve, zvečer pa je bil tako utrujen, da je zgodaj zaspa.

Lepega dne se je oglašila pred hišo znana lajna. Berač Jernač se je vrnil in se ustavil tri korake pred vrati. Majda je bila sama doma. Ocvrla mu je jajce in mu prinesla čašo vina. Nežni spomini so jo vezali na tega popotnika, ki ga je spoznala pred letom, ko se je peljala z očetom na prvi obisk k Andraževim.

Prav tako kakor nekoč Matevž, mu je pokazala hlev, in si položila kolo na lice, da je revež razumel, da bo lahko spal pri njih. Jernač bi jo rad vprašal odkod je lepa žena in kaj dela tukaj, tega pa si ni upal. Sedel je pod lipo ter molil rožni venec za

zdravje in srečno zadnjo uro vseh, ki pripadajo k tej domačiji.

Bolj bi ji ustregel, če bi prosil nebo, naj je ne bi pustilo predolgo čakati na nežno spremstvo pri hoji v dvoje.

Matevž je bil v gozdu. Zaznamoval je drevesa, ki jih bodo posekali. Ko se je proti večeru vrnil, je zagledal lastavico, prosečo v kljunčku bilko, da jo bo vpletla v gnezdo.

»Pomlad je tu, pri nas pa še nič ne kaže, da bo treba že letos naročiti zibelko,« mu je prišlo na misel.

Pomalem se mu je zdelo, da Majda le ni tako zdrava kot si je predavljala. Tu pa tam je potožila, da je utrujena.

Pri opravih na domačiji je bila res precej podjetna. Nikoli ni pozabljala čez dan, zvečer pa je marsikdaj pozno v noč brala knjige. Hotela je biti zaposlena, da se je ne bi otla želpa po tistem življenju, ki ga imajo žene, katerih možje hodijo od doma v pisarno, iz pisarne domov in potem na sprehode ali v družbo.

Zalotila se je pri takih mislih epet zdej, ko je imel Matevž vedno manj časa zanj.

Bala se je domotožja in je žutila, da mora držati svojo domišljijo na vajetih. Tako je iskala opravkov, da bi se zamotila. Nocoj ji je rekel, naj bi manj delala, da ji ne bi škodilo.

Dolina molka

J. Oliver Curwood 36

Zopet je ugasnil luč ter odstranil odejo z okna; pogledal je, kje je skrivnostni orjak, toda videl ni nikogar. Nato je zopet poslušal pri vratih: povsod je vladala tišina. Nenadoma se ga je polastila utrujenost in zaspal je kar sede, z rameni naslonjen na zid. Nato ga je nekaj popolnoma prebudilo: imel je vtis, da je slišal krik. Sprva je bil negotov o tem, potem pa popolnoma prepričan.

Vstal je in popolnoma odprl vrata. Šop luči, prihajajoč iz Maretine sobe je prodiral na hodnik. Kent si je sezul čevlje in šel iz svoje sobe. Slišal je tih jok in komaj slišno vzdihovanje, ki je prihajalo s stopnic. Ni se več obotavljal. Hitro je stopil v Maretino sobo in pogledal: v sobi ni bilo nikogar. Cutil je, kako mu kri v žilah ledeni in nekaj, čemur se ni mogel upirati, ga je gnalo k stopnicam. Stekel je navzdol in pripravil svoj samokres. Spodnji hodnik je bil razsvetljen in vrata neke sobe so bila napol odprta. Kent se je tiho približal in pogledal v sobo.

Kar je videl, ga je najprej pomirilo, nato pa močno pretreslo. Ob enem ogled mize, nad katerim je visela težka bakrena svetilka, je stala Marette, toda tako, da ji ni mogel dobro videti v obraz. Razpleteni lasje so ji viseli preko ram. Vsa njena pojava je izražala nekaj posebnega in izrednega. Kent je stopil nekaj korakov v stran, da bi videl predmet, proti kateremu je bila obrnjena. Na stolu

je sedel Kedsty in je imel glavo obrnjeno tako, da mu je Kent z mesta, na katerem je stal, mogel videti v obraz. V trenutku je mladenič razumel: samo mrtvec je mogel imeti tako zunanost.

S krikom groze je vstopil v sobo in odgovoril mu je Maretin krik, ko ga je opazila. Kentu se je zdelo, da stoji med dvema mrtvčema, kajti Marette — čeprav je bila živa — je bila bolj blede kot Kedsty. Kriknila je, toda izpregovorila ni niti besedice, ampak ga je molče gledala. Kent jo je tiho poklical po imenu. Njene velike oči so bile široko razprte in v njih sta se zrcalila slahost in obup.

V mladeniču je zopet oživel tisti stari detektivski čut; zopet se je obrnil k mrtvemu nadzorniku. Kedstyeve roke so brezmočno visele ob stolu navzdol in pod desno roko na tleh je ležal samokres znamke Colt. Glava je bila zasukana tako, da se je zdelo, kakor da je tilnik zlomljen. Oči so bile široko odprte in spodnja čeljust je brezmočno visela navzdol.

Kentu se je zdelo, da mu kri ledeni v žilah. Kedsty je bil udarjen z močnim udarcem, toda ta udarec se ni povzročil smrti. Smrt je prišla pozneje in to, kar je bil vzrok smrti, je bila — kita ženskih las.

Lasje so bil dolgi, svileni in črni. Dvakrat je bila kita ovita okrog Kedstyevega vratu in en konec mu je padal preko ramena kakor žametni trak. Podoben vtis je imel Kent nekaj ur prej, ko je videl Maretine kite. Dotaknil se je kite, jo snel z nadzornikovega vratu, kjer je zapustila dve globoki brazdi. Nekaj časa jo je držal v rokah, nato se je počasi obrnil k Maretti.

Še nikoli ga niso človeške oči tako gledale, kakor ga je sedaj deklica gledala. Molče je iztegnila roko in Kent ji je dal kito; nato se je obrnila in brez besede odšla iz sobe. Takoj nato jo je slišal, kako se z negotovim korakom vzpenja po stopnicah navzgor.

XVIII.

Nekaj časa se Kent ni ganil; prav ničesar ni mogel misliti in razumeti. Njegovo telo je bilo nedovzetno za vsakršni vtis, razen za občutek groze. Gledal je sivkasti in spačeni nadzornikov obraz in ko je Marette zaprla vrata, mu je ušel krik groze, ne da bi sam to vedel. Ni mogel dvomiti: tu je bil dokaz, neizpodbiten dokaz. Ko je nadzornik sedel, ga je Marette udarila s kakšnim težjim predmetom in ga tako omotila, potem pa...

Z roko si je segel preko oči, kakor da hoče pregnati oblak, ki mu tik pred očmi zastira pogled. To, kar je videl, ni bilo mogoče. Marette bi bila sicer sposobna ubiti človeka, toda to, če bi bila napadena, če bi ji grozila smrtna nevarnost ali če bi morala braniti svojo čast ali ljubezen; ni mogel razumeti, da bi mogla koga zahrbitno udariti in razviti! V sobi ni bilo nobenih znakov borbe, o tem je pričal na tleh ležeči samokres. Kent se je sklonil, ga pobral ter natančno preiskal. Zopet je tiho kriknil in zastokel: ha držaju samokresa je bil krvav madež, ki se ga je držalo nekaj sivih las. Kedsty je bil udarjen s svojim lastnim orožjem!

Ko je položil samokres na mizo, je opazil, da se pod časopisom — ki ga je očividno Kedsty pred svojo smrtjo bral — nekaj svetilke: bile so škarje, s katerimi je nadzornik izrezoval iz časopisa odrezke, ki so se mu zdeli važni. To je bil zadnji člen

v vrsti dokazov: samokres s krvavim ročajem, škarje, kita, Marette... Zdelo se mu je, da se vse suče okrog njega.

Brž se je zopet zbral. Rekel si je, da je vse to velika laž. Videz je gotovo varal, dokazi pa so brez moči. Čeprav je vse kazalo na Maretino krivdo, vendar ni mogla ona izvršiti tega zločina. Tu je moralo biti še nekaj, česar on še ni videl in kar je bilo skrito njegovim očem. V tem trenutku je zopet postal tisti stari Kent, ki je znal tako dobro iskati zločince. Skrivnosti, ki je bila sedaj pred njim, je posvetil vso svojo pozornost. V duhu je videl Maretto, kakršna je bila v trenutku, ko je vstopil v sobo: v njenih velikih, široko odprtih očeh ni videl znamenja zločina, sovraštva ali blaznosti; v njih je bil le trepetajoči odsev trpeče duše, izraz strahu, kakršnega še ni videl v človeških očeh. Neki notranji, ukazujoč glas, ki je prevpil vsako drugo misel, mu je govoril kako uboga in šibka je ljubezen, če z njo ni združeno tudi zaupanje, veliko brezmejno zaupanje. Zopet se je obrnil k mrtvemu in ga pogledal, kajti sedaj je bil bolj hladnokrvn. Dotaknil se je Kedstyevega čela in ugotovil, da je mrzlo. Tragedija se je zgodila približno pred eno uro. Nato je preiskal rano: ni bila globoka in udarec je nadzornika omemil gotovo le za malo časa, ki pa je zadostoval za izvršitev drugega dela zloigre. Kljub nadčloveškemu naporu iznebiti se slike, ki se mu je porajala pred duševnimi očmi, se je Kentu prikazoval strašen prizor: udarec s samokresom, Marette pride do mize, zagleda škarje, si odreže lase, zadavi... Ne, ne, to je nemogoče, to je brez smisla, kajti samo blazni možgani so mogli uresničiti takšen način Kedstyeve smrti, Marette pa ni bila blazna.

Sport

Mladika je zmagala - Ljubljana ni nastopila

Okrog 1000 gledalcev je prišlo večeraj na igrišče Ljubljane, da bi videli, kako bo zaigrala »Ljubljana« proti enajstorici, o kateri smo sodili, da ji bo enakovredna. Nogometna zveza je namreč napovedala tekmo našega prvaka proti združenemu moštvu najboljših igralcev Hermesa, Marsa in Tokarjev. To bi naj bila glavna točka večerajšnjega domačega športnega sporeda. Mikavna pa je bila tudi predtekma: Mladika je imela nalogo, da ponovno dokaže, da si je pošteno zaslužila povisava

nje v II. razred. Vrh tega so gledalci pričakovali, da bodo videli nogomet višje stopnje, zakaj o Ljubljani je znano, da zna igrati, o združenih pa so napovedovali, da bodo enakovredni nasprotnik.

Seveda so bili gledalci potem, ko je bila končana prva tekma, nemalo razočarani. Zvedeli so, da Ljubljana iz neznanih razlogov ni prišla. Tako so se morali zadovoljiti s tem, kar so videli v predtekmi.

čeni kakor vsi gledalci, ki so šele tik pred napovedanim časom zvedeli, da ne bo tekme.

Smo pa seveda tem bolj prizadeti, ker smo svojim čitateljem objavljali in napovedovali tekmo, ki se potem iz neznanih razlogov ni vršila. Poudarjamo, da smo prejeli napoved tekme s službene strani, in da tudi zasebno nismo bili obveščeni o morebitnem nenastopu Ljubljane. Zaradi tega odklanjamo glede reklame vsako odgovornost, ker nam je bila poslana in smo jo kakor običajno objavljali. Baje je SK Ljubljana obvestila prireditelja, da ne bo mogla nastopiti, v ostalem pa čakamo službenega sporočila, po katerem bomo zvedeli za razloge nesporazuma, ki je športu semo v škodo. Ugotavljamo samo to, da bi morala Ljubljana obvestiti prireditelja, prireditelj pa javnost. Ne trdimo pa, da Ljubljana tega ni storila (ker ne vemo), pač pa pričakujemo, da bomo zvedeli, na kateri strani je krivda. Potem bomo tudi zavzeli stališče do večerajšnjega dogodka na igrišču Ljubljane.

Mladika : Združeni 3:2 (0:2)

Mladika je nastopila v svoji najboljši postavi. Manjkal je samo Gvardjančič. Kljub temu pa je bilo kazno, da bodo združeni, med katerimi so igrali Korotanci, Zabajčani in Vičani odšli z igrišča kot zmagovalci. V prvem polčasu so podali Mladikarji nekoristno igro. Čeprav so tehnično močnejši, vendar niso mogli priti do številčnega rezultata. Dva gola so že imeli v lastni mreži, ko je sodnik odžvižgal polčas.

V nadaljevanju igre so združeni popustili. Ni so več držali živahnega tempa, s katerim so začeli. Mladika jih je precej časa brezuspešno stiskala. Lastni gol združenih, dosežen lepo z glavo, je razočaral sicer dobrega vratarja. Zdjaj je bila razlika 2:1. Še in še je pritiskala Mladika, videli smo nekaj uspešnih napadov, ki so privedli do izenačenja in potem do končne zmage s 3:2. Združeni so dosegli proti koncu obilico kotov, izenačiti pa niso več mogli. Igra je bila precej lepa in je potekla v pravem športnem duhu.

Sportni drobiž

O starem Ladoumèguen, nekdanjem francoskem svetovnem prvaku v tekih na srednje proge beremo, da si je spet priboril amatersko prvenstvo. Čeprav je že 36 let star, se je mladeniško vrnil na športno pozornico. Presenečenje je bilo nemelo, ko je zmagal v Vannesu na 1500 m s časom 4:07.1 min. V njegovem starostnem razredu mu najbrž ni kaj več enakih na svetlu.

Björn Borg je dosegel v Stockholmu na 400 m prosto lepo znamko 5:12.8 min. Med ženskami je zmagala na isti progi Magnussonova s časom 5:55.5 min.

ne bo več na svetu takrat, ko bodo suhi. Topoli dočakajo visoko starost.

»Pa taka lepa njiva bi bila tam. Prst je melika, da bi jo človek božal. Mar ni škoda, da se tak kos zemlje pušča vnevar samo zaradi tih dreves?«

»Zemlja se nikjer ne pušča vnevar. Če nimajo njive, imajo pa travnik, ki ti daje seno. Vsak kosček zemlje daje svoj sad. Če bi rad še eno njivo — saj jih imaš itak dovolj — pa še dokupi. Samo tam ne orji ledine, ker ne boš imel božjega blagoslova. Kdor stori delo, kateremu se upira vsa vas, ne more imeti sreče.«

»Le kaj imajo vaščani od tega, če gledajo te topole! Sicer pa stoji na mojem zemljišču in jih lahko posekam, kadar hočem.«

»Nikar tako, France! Tvoj pokojni oče jih ni hotel posekati in tudi ti jih ne boš. Koliko so stari, ne vemo, a spomnim se, ko sem bil še otrok, da je moja pokojna mati dejala: — Kakor je zrastle prvi vrh topola, tako se je naselil mir v vas. — V nekem zimekem večeru nam je pripovedovala:

»Travnarjevi in Liparjevi so se sovražili. Nekega večera, ko se je Travnar vračal s sejma, kjer je prodal par volov, ga je ob kolovozu nekdo napadel. V jutro so ga našli tam ob kolovozu v travi, ko je vzdihoval. Odnegli so ga domov in dolgo se ni zavedel. Ko je prišel k zavesti, je bilo prvo, kar je rekel: — Pokličite Liparja! — Vsi so vedeli, da je sovražstvo med tema dvema hišama in težko je bilo poklicati nekoga iz Liparjeve hiše. Poslali so hlapca po Liparja. No, in ta je res prišel. Zagledal je bledega Travnarja, ki je komaj mogel izreči kako besedo. Vsi so šli iz hiše, tako

Kupimo

Suhe gobe
po najvišji dnevni ceni
kupuje Sever & Komp.

Prazne škatle
od Mama mleka in prazne
steklenice kupujem po
najvišji ceni. B. Guštin.
Vodnikov trg 2. (k)

Suhe gobe

najboljše oddate pri tvrdi-
ki PRAN POGAČNIK —
Ljubljana, Javna skladišča. (k)

Gostilniški inventar
(steklenina, porcelan, pribor)
kupimo. Ponudbe na
Zadružna klet, Kongresni
trg 2. (k)

Slamice Ljubljana

kupuje suhe gobe

stalno in po
najvišjih dnevnih cenah.

Prodamo

»Čistimadež«
»SMACCHIATORE«
se je za čiščenje oblik
izkazal za najboljšo sred-
stvo, ker čisti hitro, ter-
meljito in ne pušča kro-
gov. Zahtevajte v vseh
trgovinah in drogerijah.
Navodilo uporabe je na
steklenici. Glavna zaloga
PETRONAFTA, Ljubljana,
Ciril-Metodova 35 a.
Telefon 33-99. (i)

Špansko olje za sončenje
Acetate radico »La Toja«
Generalno zastopstvo:
CHEMOTECNA družba
z o. z., Ljubljana, Mesni
trg 10. (i)

Pege in lišaj

vam zanesljivo odstrani
»ALBA« krema, Drogerija
KANC, Zidovska ul. 1.

Mrčes
(ušti, stenice, bolhe itd.)
zanesljivo uničite s Toxin
praškom. Drogerija Kanc,
Zidovska ulica 1.

da sta sosedla ostala sama. Kaj sta takrat govorila, niso čuli, toda, ko je Travnar potem ukazal podreti visoki plot med sosedovo in njihovo hišo, so razumeli, da sta se pobotala. In ko je Travnar ozdravel, je prvič stopil v Liparjevo hišo. Nekega večera sta se napotila oba tja h kolovozu, zakaj, niso slutili. Toda, ko so videli, da so zrasla tri drevesa tam, kjer so našli Travnarja nezvestnega, so razumeli, da je bil Lipar tisti, ki ga je napadel in da sta se ta dva stara sovražnika pomirila. Od takrat smo s Travnarjevimi prijatelji in dobri sosedje.

Tako je pravil stari Lipar. »Vidiš, France,« je rekel, »topoli so zrastle z mirom in prinesle so prijateljstvo. Njihovo seme je kalilo, kakor je kalil mir med vašo in našo hišo. Zato jih ne skruni, da ne prineseš morda nove nesreče.«

Saj veste, da smo si dobri in zato ne bo skaljen mir med našimi domovi. Vedel sem, da so naši stari občute sovražili, kaj bi o tem zdaj govorili! Saj topoli še ne pomenijo vsega. Pa tudi vaščani se jih bodo lahko odvadili,« je odgovoril.

Travnar vseeno ni odnehal. Na pomlad je vzel sekiro in odšel k topolom. Nič ni pomišljal, zasekal je sekiro v deblo in obsekaval, dokler ni bilo že toliko omajano, da bi se skoro nagnilo.

Stari Lipar je počasi prihajal po kolovozu. Ko je prišel že blizu, je dvignil roko in dejal: »France, ne koplji nesreče na svojo glavo.«

»Ne bodite vendar tako vraževerni! Kaj more drevo, ki je nemo in gluho, napraviti, komu more škodovati, če ga podrem?«

Lipar se je obrnil in brez pozdrava odšel. Ko

SABATO 31 LUGLIO
SOBOTA 31. JULIJA
è l'ULTIMO GIORNO | **je ZADNJI DAN**

per rinnovare l'abbonamento semestrale alle radioaudizioni senza dover pagare la SOPRATTASSA

ko morete obnoveni naročnino za radio brez doplačevanja **DODATNE TAKSE**

Službe

Dobro:
Postrežnico
sprejemmo. Rakovniška
ul. 1a, 1. nadst. (b)

Šiviljsko pomočnico
sprejemem takoj. Karlov-
ska 20. (b)

Knjige
»Dom in svet«
letniki 1912—1934, kakor
novi, nevezani, prodam.
Ponudbe z navedbo cene
v upravo »Slovenca« pod
»Dom in svet« št. 4906.

Stroji
Mizarski stroj
»Unverzale« ali samo sko-
belni in poravnalni, nov
ali tudi že rabljen, ku-
pim. — Naslov v upravi
»Slovenca« pod št. 4790.

Avto-motor
Bicikelj-motor
s priklopcem, rabljen ali
nov, kupim. Franc Gut-
senjem. Ponudbe je po-
nik, Sinja Gorica št. 13.
p. Vrhnika. (f) »Urnje« št. 4967. (v)

Vojenci
Vajenko ali vajenca
takoj sprejme trgovina z
usnjem. Ponudbe je po-
nik, Sinja Gorica št. 13.
p. Vrhnika. (f) »Urnje« št. 4967. (v)

Sportni drobiž
Švedi in Madžari so se dogovorili za medna-
rodno nogometno tekmo, ki jo bodo odigrali 12.
septembra t. l. Ni še znano, kje bodo gledali to
zanimivo srečanje.

Iz športnega poročila železničarskega Dopola-
vora posnemamo, da ima dvojce agilnih športnih
sekcij, nogometno in lahkoatletsko, pripravila pa
tudi tretjo — teniško, ki bo dobila lastna igrišča.
V nogometni sekciji je včlanjenih 88 verificiranih
igralcev. Zlasti uspešno je igralo prvo moštvo, ki
je doseglo na ljubljanskem prvenstvu II. mesto.
Tudi v lahki atletiki so se doslej Hermežani lepo
uveljavili. Dali so pokrajinska prvaka v tekih na
1000 in 3000 m, na zadnjem juniorskem prvenstvu
pa so dosegli Hermežani od 120 možnih točk 86.

Prišel do Travnarjevih, je stopil v hišo in rekel
Travnarici:

»Cuj, Hana, tvoj mož seka topole, pa ni prav.
Nesrečo si koplje.«

»Oh, če bi vedeli, koliko smo se že prepirali
zaradi tega! Trmast je, pa noče poslušati nikogar,«
je odgovorila.

Pri Travnarjevih so čakali gospodarja k obe-
du, pa ga ni bilo. Travnarica je v skrbih stekla
po starega Liparja in oba sta odšla k topolom.
Samo dva vrhova sta se majala v svetlo nebo,
eden je že ležal na tleh. Ko sta prišla blizu, sta
se ustrašila: Travnarjeve noge so mogle izpod
debla, negibne. Hana je pristopila in potipala nogo
s strahom. Bila je mrzla.

Komaj so premaknili deblo in izvlekli izpod
njega mrtvega Travnarja. Sam je hotel podreti to-
pol, pa se je nagnil v smer, kjer je stal Travnar
in se s hrbitom upiral vanj. Stari Lipar se je po-
križal in glasno molil. Vsi so zmajevali z glavo,
vsem je bilo hudo, da je bil Travnar tako trmast
in ni hotel poslušati dobrega sveta.

Zdjaj stojita ob kolovozu samo dva topola.
Posekano deblo tretjega je ostalo tam, nihče ga
ni hotel odpeljati.

Kadar zaveje veter, se zamajeta vrhova, ne-
vita ju upogiba, kadar pa zapiha lahna eapa,
trepetajo listi dveh topolov.

Kdor pogleda proti topoloma, se spomni Travnarja, ki že dolgo proi ob cerkvi. Nihče se ju ne dotakne, da si ne bi nakopal nesreče. Topola sta zrasla iz miru in v miru naj upogibata še ta dva vrhova.

Topoli

Visoki, stari topoli so stali blizu kolovoza, ki je vodil v vas. Ob najlažji sapici so zatrepetali listi in mehko zašumeli, kadar pa je zavel močan veter, so se upognili njihovi vrhovi, kot bi hoteli veak čas past. Če je prihajala nevihta, so se majali, kot bi jih močna roka upogibala in dvigala. In vaščani, kadar so videli prihajati temne oblake, oznanjujoče nevihto, so pogledali h topolom in dejali: »Nevihta bo močna.«

Kdo jih je tja zasadil, ni vedel povedati nihče. Morda je zanesel veter njihovo seme, da so vzrasli prav tam. Saj v veter vasi in daleč od nje niso rasli, le tu so stali ti trije velikani.

Travnar, na čigar travniku so stali topoli, jih je hotel že večkrat posekati. A vedno so mu branili. Samo če je vzel v misli, da bi jih odstranil, eo že vsi planili po njem. Pa so mu vendar bili v napotje. Hotel je tam razorati ledino, dobra prst je bila in za lepo njivo bi bilo kaj pripravno.

»Prihodnje leto bi jih pa vendar posekal,« je dejal nekega večera, ko je vaoval pri Liparjevih.

»To pa že ne, topolov pa ne boš sekal, France. Star sem in nihče se ni dozdal pomnil, da bi jih posekal. Še ko sem bil otrok, so stali tam in vedno so enaki. Vei bi ti zamerili, če bi jih posekal,« je rekel stari Lipar.

»Toda stric, vedno ne bodo mogli biti tam. Nekdč se bodo posušili, takrat jih bo pa treba odstraniti.«

»Ne mene in ne tebe, morda tudi tvojih otrok